

4th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES, CHINA TO ADRIATIC

March 12-14, 2017

Gaziantep / TURKEY

CONGRESS BOOK

SPECIAL ISSUE OF ABSTRACTS

Editors

Prof.Dr. Mustafa TALAS

&

Assoc.Prof. Elvan YALCINKAYA

Iksad Publications-2017©

ISBN -978-605-9885-17-1

4th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES, CHINA TO ADRIATIC

March 12-14, 2017
Gaziantep / TURKEY

CONGRESS BOOK

SPECIAL ISSUE OF ABSTRACTS

Editors

Prof. Dr Mustafa TALAS

&

Assoc. Prof. Elvan YALCINKAYA

Institution Of Economic Development And Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publisher: 2014/31220)

Golbaşı / ADIYAMAN - TURKEY

TR: +90 0850 303 5 603 USA: +1 631 685 0 853

E posta: info@iksad.org

www.iksad.org

www.iksadkongre.org

All rights of this book belongs to IKSAD. Without permission, this book can't be duplicated and delivered.

The writers are responsible both ethically and juristically related with texts

Iksad Publications - 2017©

ISBN -978-605-9885-17-1

CONGRESS ID

NAME OF CONGRESS

4th International Congress on Social Sciences, China to Adriatic
(ICSSCA-IV)

TYPE OF PARTICIPATION

Keynote and Invited

DATE AND PLACE

March 12-14, 2017 Gaziantep / TURKEY

ORGANIZATOR

Institution of Economic Development and Social Researches

HEAD of CONGRESS

Professor Dr. Mustafa TALAS

HEAD OF ORGANIZING COMMITTEE

Mustafa Latif EMEK

COORDINATOR

Lecture Sefa Salih BİLDİRİCİ

ORGANIZATION COMMITTEE

Mustafa Latif EMEK

Mustafa TALAS

Sefa Salih BİLDİRİCİ

Dilrabo ABDAZIMOVA

Umsunay ZHUMASHEVA

SCIENTIFIC ADVISORY BOARD

Professor Ali DUYMAZ	Balikesir University / Turkey
Professor Amina JESENKOVIC	University of Sarajevo / Bosnia and Herzegovina
Professor Ekrem CAUSEVIC	Zagreb University / Croatia
Professor Fadil HOCA	Vision University of Macedonia / Macedonia
Professor Harun GUNGOR	Erciyes University / Turkey
Professor Huo MEIXIA	Capital Normal University / China
Professor Irfan MORINA	Kosova University / Kosovo
Professor Inga SHAMILISHVILI	Batumi Shota Rustaveli State University / Georgia
Professor Lille TANDILAVA	Batumi Shota Rustaveli State University / Georgia
Professor Maha Hamdan ALANAZI	King Abdulaziz University / Kingdom of Saudi Arabia
Professor Mariya LEONTIK	Goce Delchev University of Stip / Macedonia
Professor Mahmut CELIK	Goce Delchev University of Shtip / Macedonia
Professor Mehmet BASBUG	Ahmet Yesevi State University / Kazakhstan
Professor Mustafa TALAS	Niğde University / Turkey
Professor Mustafa TASKIN	Mersin University / Turkey
Professor Mustafa UNAL	Erciyes University / Turkey
Professor Nana TSETSKHLADZE	Batumi Shota Rustaveli State University / Georgia
Professor Nazım IBRAHİM	Saints Cyril and Methodius University of Skopje / Macedonia
Professor Nazmi AVCI	Süleyman Demirel University / Turkey
Professor Nurettin BILICI	Çankaya University / Turkey
Professor Rudic GEORGE	Montreal Pedagogie Moderne Institute
Professor Remzi KILIC	Erciyes University / Turkey
Professor Salih OZTURK	Namık Kemal University / Turkey
Professor Sabyrova ZAURES	Kazakh State Women's Pedagogy University / Kazakhstan
Professor Sarash KONYRAEVA	Kazakh State Women's Pedagogy University / Kazakhstan
Professor Senol KANTARCI	Akdeniz University / Turkey
Professor Tsendiin BATTULGA	National University of Mongolia / Mongolia
Professor Turginbaeva BOTAGUL	Natural Sciences Academy / Russia
Assoc.Prof. Edina SOLAK	University of Zenica / Bosnia and Herzegovina
Assoc.Prof. Elbeyi PELIT	Afyon Kocatepe University / Turkey
Assoc.Prof. Elvan YALCINKAYA	Niğde University / Turkey
Assoc.Prof. Fatih BASBUG	Akdeniz University / Turkey
Assoc.Prof. Kasım KARAMAN	Erciyes University / Turkey
Assoc.Prof. Kışıbaev KACIMUHAN	Kazakh State Women's Teacher Training University / Kazakhstan
Assoc.Prof. Mehmet Rahmi CANAL	Gazi University / Turkey
Assoc.Prof. Mustafa AKSOY	Marmara University / Turkey
Assoc.Prof. Selahattin AVSAROGLU	Necmettin Erbakan University / Turkey
Assist.Prof. Baris AYTEKIN	Kırklareli University / Turkey
Assist.Prof. Bayram POLAT	Niğde University / Turkey
Assist.Prof. Malik YILMAZ	Atatürk University / Turkey
Assist.Prof. Mustafa METE	Gaziantep University / Turkey

CONGRESS PROGRAMME

OPENING CERAMONY

12/03/2017

Prof.Dr. Mustafa TALAS Head of Congress Openin Speech

13/03/2017

KASGARLI MAHMUT HALL

SESSION-I Head of Session: Prof. Dr. Mustafa UNAL

09. ³⁰ - 09. ⁴⁰	Prof.Dr. Mustafa TALAS	Küreselleşme ve Türk Dünyası Vatandaşlığı Önerisi
09. ⁴⁰ - 10. ⁰⁰	Prof.Dr. Mustafa UNAL	Türklerin Kabul Etmiş Olduğu Dinler ve Kabul Ediş Sebepleri
10. ⁰⁰ - 10. ²⁰	Assoc.Prof.Dr. Kasım KARAMAN	Birlikte Yeni Arayışlar: Türkiye - Türk Dünyası Kardeş Şehir İlişkileri
10. ²⁰ - 10. ⁴⁰	Prof.Dr. Salih OZTURK & Enis CAN	2008 Küresel Finansal Krizinde Amerika'da Uygulanan Makroekonomik Politikalar
10. ⁴⁰ - 11. ⁰⁰	Prof.Dr. Salih OZTURK & Emine EROL	Türkiye'de Eğitim – Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1980-2015
11. ⁰⁰ - 11. ¹⁵	Zhuldyz SAKHI	Ayşe Bibi Türbesi Rivayetleri İle İlgili Tarihi Gerçekler
11. ¹⁵ - 11. ³⁰	Assis.Prof.Dr. Mustafa METE	Gümrük Birliğinin Türkiye'nin Tarım Ürünleri Ticaretine Etkisi
11. ³⁰ - 11. ⁴⁵	Prof.Dr. Mustafa TASLIYAN; Tuba BIYIKBEYİ; Merve DEMIRBANKA & Simge ALASAHAN	Eknoloji Kabul Düzeyi İle Kariyer Planlama Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama
11. ⁴⁵ - 12. ⁰⁰	Dr. Neslihan BOLAT BOZASLAN	Askeri Lojistiğin Önemi ve Tarihi Gelişimi
12. ⁰⁰ - 12. ¹⁵	Prof.Dr. Elif YUKSEL OKTAY & Soner TASOVA	Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Türkiye'de Verilen Sağlık Hizmetleri
12. ¹⁵ - 13. ³⁰	LUNCH	

SESSION-II Head of Session: Prof. Dr. Elif YUKSEL OKTAY

13. ³⁰ - 13. ⁴⁵	Prof.Dr. Mustafa Burak GURBUZ	Türkiye ve Dünyada Yeni Orta Sınıflar ile Yeni Tüketim Kalıpları
13. ⁴⁵ - 14. ⁰⁰	Huseyin CICEKLIOGLU; Alican AFSAR & Prof. Dr. Mustafa TASLIYAN	Cinsiyet Ayrımcılığı Algılamasının Kadın Kariyeri Üzerine Etkileri: Bir Alan Araştırması
14. ⁰⁰ - 14. ¹⁵	Assis.Prof.Dr. Aysun KANBUR & Burak ÖZDEMİR	İşletmelerin Yeni Endüstriyel Vizyonu: Etkileri ile Endüstri 4.0
14. ¹⁵ - 14. ³⁰	Emel POYRAZ	Küreselleşme ve Türk Dünyası Vatandaşlığı Önerisi
14. ³⁰ - 14. ⁴⁵	Assis.Prof.Dr. Omer CAKIN	Post Sovyet Kırgızistan'da Yerel Gazeteler ve Sorunları
14. ⁴⁵ - 15. ⁰⁰	Assoc.Prof.Dr. Cuma BOZKURT	Sınırsız Büyüme ve Sürdürülebilirlik
15. ⁰⁰ - 15. ³⁰	FREE TIME	

SESSION-III Head of Session: Assoc.Prof.Dr. Kasım KARAMAN

15. ³⁰ - 15. ⁴⁵	Prof.Dr. Mustafa TASLIYAN; Huseyin CICEKLIOGLU & Omer Ihsan YILMAZ	Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Olan Etkileri: Bir Alan Çalışması
15. ⁴⁵ - 16. ⁰⁰	Erdem ÇAKIL & Burak OZDEMIR	İşyerinde Psikolojik Şiddetin İşe Adanmışlık Üzerindeki Etkisi: Sağlık Çalışanları Üzerine Bir Araştırma
16. ⁰⁰ - 16. ¹⁵	Assis.Prof.Dr. Osman Nuri SAHIN	TMS 12 Gelir Vergileri Standardının İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesinin Örneklerle Analizi
16. ¹⁵ - 16. ³⁰	Firuz FEVZI	Afganistan Etnik Gruplar Arasındaki Çocuk Oyunlarına Kültürel Bir Bakış
16. ³⁰ - 16. ⁴⁵	Assis.Prof.Dr. Engin KANBUR & Alper EROL	Havacılık Sektörü Çalışanlarının Yaşam Doyumunun Demografik Özellikleri Bakımından İncelenmesi
16. ⁴⁵ - 17. ⁰⁰	Assoc.Prof.Dr. Elvan YALÇINKAYA	Ortaokul Sosyal Bilgiler Taslak Öğretim Programına Genel Bir Bakış
17. ⁰⁰ - 17. ¹⁵	Assis.Prof.Dr. Salih OZKAN	Azerbaycanlı Bir Mülteci: Mehmet Altunbay
17. ¹⁵ - 17. ³⁰	Engin KANBUR & Burak OZDEMIR	Yaşam Memnuniyeti ve Öncülleri: Karadeniz Bölgesi İncelemesi

13/03/2017**AL FARABI HALL****SESSION-I****Head of Session: Assoc.Prof.Dr. Elvan YALCINKAYA**

13. ³⁰ - 13. ⁴⁵	Assis.Prof.Dr. Bayram BOLAT	Orhun Kitabelerinde Tanrı, İnsan ve Evren Hakkında Bir Değerlendirme
13. ⁴⁵ - 14. ⁰⁰	Assis.Prof.Dr. Mehriban YUSIFOVA EMEK	Astrology In Europe and Johannes Kepler After the Demolotion of Takiuddin Observatory
14. ⁰⁰ - 14. ¹⁵	İslam ALTUN	Ortadoğuda Sosyal Politika Uygulamaları: Katar Örneği
14. ¹⁵ - 14. ³⁰	Assoc.Prof.Dr. Murat MUTLU	Tüketim Olgusu ve Pazarlama
14. ³⁰ - 14. ⁴⁵	Dr. Nursel BOLAT	Türkiye’de Televizyon Dizilerde Ürün Yerleştirme ile Batı Yaşam Tarzı Pazarlama: Hayat Şarkısı Dizisi Örneği
14. ⁴⁵ - 15. ⁰⁰	Assis. Prof. Dr. Recep YILMAZ	Reklamlarda Bir Anlatı Ögesi Olarak Kadın İmgesinin Kullanımı
15. ⁰⁰ - 15. ¹⁵	Alper EROL & Assis.Prof.Dr. Engin KANBUR	Uçak Bakım Örgütlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi: Çalışma Sahalarından Örnekler
15. ¹⁵ - 15. ³⁰	Assis.Prof.Dr. Mehriban YUSIFOVA EMEK	Ibn al Haytham (Ibn-i Heysen)’s Light Theory
15. ³⁰ - 15. ⁴⁵	Assoc.Prof.Dr. Ö.Okan FETTAHLIOĞLU	İşletmelerde Özgeci Davranışların Örgütsel Özdeşleşme Üzerine Etkisi
15. ⁴⁵ - 16. ⁰⁰	Assoc.Prof.Dr. Ö.Okan FETTAHLIOĞLU	Rol Çatışmalarının Örgütsel Sağlık Üzerine Etkileri

14/03/2017**AL FARABI HALL / СЕССИЯ****SESSION-I****Руководитель Сессии: Қоңырбаева САРАШ**

09. ⁰⁰ - 09. ²⁰	Жұмажанова Төкен Қонысбайқызы	Түркіменнің Ұлы Ойшылы Ақын М.Фрагиді Танытудың Кейбір Жолдары
09. ⁴⁰ - 10. ⁰⁰	Ибраимова Л.Н. п.ғ.к	Қазақ Ағартушыларының Шығармалары Арқылы «Кемел Адам» Тұлғасын Қалыптастыру Жолдары
10. ⁰⁰ - 10. ²⁰	Қоңырбаева Сараш	Қазақ Мектебінің Ұлттық Тәрбие Жүйесі
10. ²⁰ - 10. ⁴⁰	Хожамбердиев О.Қ	Актерлік Өнердегі Сөйлеу Мәдениетінің Ерекшеліктері
10. ⁴⁰ - 11. ⁰⁰	Сманов А.А	Білім Беру Жүйесінде Ақпараттық - Коммуникациялық Технологиялардың Маңызы
11. ⁰⁰ - 11. ¹⁵	Сманов А.А.	Кәсіби Білім Беру Жүйесінде Дуальді Оқытудың Ерекшелігі

Institution Of Economic Development And Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publisher: 2014/31220)

Gölbaşı / ADIYAMAN - TURKEY

TR: +90 0850 303 5 603 USA: +1 631 685 0 853

E posta: info@iksad.org

www.iksad.org

www.iksadkongre.org

FOREWORD

This special volume on Social Sciences contains papers presented during the 4th International Congress on Social Sciences, China to Adriatic (ICSSCA-IV) held in Gaziantep, Turkey 12–14 March 2017. This congress was the fourth of a series of ICSSCA initiated by Institution of Economic Development and Social Researches (IKSAD), international and interdisciplinary meetings related to social sciences topics of particular importance to Turkey, with global impacts as well. It was jointly organized by Al Farabi International Journal on Social Sciences. First was inaugurated in 2015 and supported by the golbasi Municipality and Adiyaman University. The second was supported by Payas Municipality and Afghanistan Kateb University. Third was held in Antalya and supported by Kazakh State Women’s Teacher Training University. We prefer to hold this one without any joints. Since the next one will be held in Tokyo, we stare that as a prove. Here on behalf of IKSAD, I wold like to thank to Prof.Dr. Mustafa TALAS head of congress, to invited speakers and all participants. Hope to Tokyo in September, 2017.

Kind regards

MUSTAFA LATİF EMEK

President of Institution of Economic Development and Social Researches

CONTENTS

CONGRESS ID	i
SCIENTIFIC ADVISORY BOARD	ii
CONGRESS PROGRAMME	iii
CONGRESS PICTURES	v
FOREWORD	ix
CONTENTS	x

NOTIFICATIONS

Aysun KANBUR & Burak ÖZDEMİR İşletmelerin Yeni Endüstriyel Vizyonu: Etkileri ile Endüstri 4.0	1
Engin KANBUR & Burak ÖZDEMİR Yaşam Memnuniyeti ve Öncülleri: Karadeniz Bölgesi İncelemesi	2
Mustafa TALAS Küreselleşme ve Türk Dünyası Vatandaşlığı Önerisi	3
Hüseyin ÇİÇEKLİOĞLU; Alican AFŞAR & Mustafa TAŞLIYAN Cinsiyet Ayrımcılığı Algılamasının Kadın Kariyeri Üzerine Etkileri: Bir Alan Araştırması	4
Mustafa TAŞLIYAN; Tuba BUYUKBEYİ; Merve DEMİRBANKA & Simge ALAŞAHAN Teknoloji Kabul Düzeyi ile Kariyer Planlama Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama	5
Mehriban YUSIFOVA EMEK Ibn Al Haytham (Ibn-I Heysen)'S Light Theory	6
Salih ÖZTÜRK & Emine ORAL Türkiye'de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1980-2015 Relationship Between Education And Economic Growth In Turkey: 1980 - 2015	7
Elvan YALÇINKAYA Ortaokul Sosyal Bilgiler Taslak Öğretim Programına Genel Bir Bakış	8

Firuz FEVZİ	
Afganistan Etnik Gruplar Arasındaki Çocuk Oyunlarına Kültürel Bir Bakış	10
Salih ÖZTÜRK & Enis CAN	
2008 Küresel Finansal Krizinde Amerika'da Uygulanan Makroekonomik Politikalar	11
Mustafa TAŞLIYAN; Hüseyin ÇİÇEKLİOĞLU & Ömer İhsan YILMAZ	
Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Olan Etkileri: Bir Alan Çalışması	12
İslam ALTUN	
Ortadoğuda Sosyal Politika Uygulamaları: Katar Örneği	13
Salih ÖZKAN	
Azerbaycanlı Bir Mülteci: Mehmet Altunbay	14
Engin KANBUR & Alper EROL	
Havacılık Sektörü Çalışanlarının Yaşam Doyumunun Demografik Özellikleri Bakımından İncelenmesi	15
Elif YÜKSEL OKTAY & Soner TAŞOVA	
Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Türkiye'de Verilen Sağlık Hizmetleri	16
Ömer Okan FETTAHLIOĞLU	
İşletmelerde Özgeci Davranışların Örgütsel Özdeşleşme Üzerine Etkisi	17
Mehriban YUSIFOVA EMEK	
Astrology In Europe And Johannes Kepler After The Demolition Of Takiuddin Observatory	18
Alper EROL & Engin KANBUR	
Uçak Bakım Örgütlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi: Çalışma Sahalarından Örnekler	19
Erdem ÇAKIL & Burak ÖZDEMİR	
İşyerinde Psikolojik Şiddetin İşe Adanmışlık Üzerindeki Etkisi: Sağlık Çalışanları Üzerine Bir Araştırma	20
Eylem POYRAZ	
Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım ve Temsiliyet Sorunsalı Üzerine Bir Değerlendirme: Belediye Meclislerinin Etkinliği	21

Osman Nuri ŞAHİN TMS 12 Gelir Vergileri Standardının İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesinin Örneklerle Analizi	22
Recep YILMAZ Reklamlarda Bir Anlatı Ögesi Olarak Kadın İmgesinin Kullanımı	23
Ömer ÇAKIN Post Sovyet Kırgızistan'da Yerel Gazeteler ve Sorunları	24
Bayram POLAT Orhun Kitabelerine Göre Tanrı, İnsan ve Evren Hakkında Bir Değerlendirme	25
Nursel BOLAT Türkiye'de Televizyon Dizilerde Ürün Yerleştirme İle Batı Yaşam Tarzı Pazarlama: Hayat Şarkısı Dizisi Örneği	26
Ömer Okan FETTAHLIOĞLU Rol Çatışmalarının Örgütsel Sağlık Üzerine Etkileri	27
Mustafa METE Gümrük Birliğinin Türkiye'nin Tarım Ürünleri Ticaretine Etkisinin Teorik Olarak Değerlendirilmesi	28
Kasım KARAMAN Birlikte Yeni Arayışlar: Türkiye-Türk Dünyası Kardeş Şehir İlişkileri	29
Neslihan BOLAT BOZASLAN Askeri Lojistik ve Önemi	30
Hanifi Murat MUTLU Tüketim Olgusu ve Pazarlama	31
Жұмажанова Төкен Қонысбайқызы Түркіменнің Ұлы Ойшылы Ақын М.Фрагиді Танытудың Кейбір Жолдары	34
Ибраимова Л.Н. Қазақ Ағартушыларының Шығармалары Арқылы «Кемел Адам» Тұлғасын Қалыптастыру Жолдары	38

Қоңырбаева Сараш; Айтжанова Роза & Ералиева Толқын Қазақ Мектебінің Ұлттық Тәрбие Жүйесі	41
Сманова А.А. Кәсіби Білім Беру Жүйесінде Дуальді Оқытудың Ерекшелігі	48
Хожамбердиев О.Қ.; Сақтағанова А.Қ. & Т.Жүргенов атындағы Актерлік Өнердегі Сөйлеу Мәдениетінің Ерекшеліктері	51
Сманов А.А & Садыкова Д.А Білім Беру Жүйесінде Ақпараттық - Коммуникациялық Технологиялардың Маңызы	55

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

İŞLETMELERİN YENİ ENDÜSTRİYEL VİZYONU: ETKİLERİ İLE ENDÜSTRİ 4.0

New Industrial Vision of Businesses Industry 4.0 With Its Effects

Aysun KANBUR

Yrd.Doç.Dr. Kastamonu Üniversitesi, akanbur@kastamonu.edu.tr

Burak ÖZDEMİR

Öğr.Gör.Dr. Kastamonu Üniversitesi, bozdemir@kastamonu.edu.tr

ÖZET

Endüstri tarihsel gelişim sürecine bağlı olarak işletmelere her zaman izleyecekleri bir yol sunmuştur. Bugün gelinen noktada ise Endüstri 4.0 yeni bir sanayi devrimi olarak konuşulmaktadır. İlk sanayi devrimi (1.0) su ve buhar gücünü kullanarak mekanik üretim sistemleri ile ortaya çıkmıştır. İkinci sanayi devrimi (2.0) ile elektrik gücünün yardımıyla seri üretim tanıtılmıştır. Üçüncü sanayi devriminde (3.0) dijital devrim, elektroniklerin kullanımı ve bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle üretim daha da otomatikleştirilmiştir. Dördüncü sanayi devrimi olarak nitelendirilen “Endüstri 4.0” ise internete bağlı her nesnenin üretim alanında daha fazla kullanımını içermektedir. Endüstriyel üretimin başta Çin olmak üzere Doğu ülkelerine kaymasıyla birlikte, Batı’daki sanayi lideri ülkelerin yeni önlemler alma ve Doğu’nun ucuz işgücü ve üretim kapasitesiyle rekabet etme isteği gelişen teknolojiyi üretim ve sanayide faydaya dönüştürmek ve akıllı iş süreçlerine odaklanmanın önemini doğurmuştur. Bunun için ihtiyaç duyulan sanayi devrimi Almanya’nın ilk adımlarıyla “Endüstri 4.0” olarak konuşulmaya başlanmıştır. Almanya’da sektör liderlerinden, STK’lardan, kamu ve üniversitelerden oluşturulan Bosch Grubu ve SAP’nin eski CEO’su Henning Kagermann önderliğindeki çalışma grubu teknolojik gelişmeleri endüstriyel üretimde faydaya dönüştürmeye yönelik hazırladığı öneri dosyasını “Industrie 4.0” başlığı ile Alman Hükümeti’ne sunmuş ve 2013 yılında Alman Hükümeti kendi Endüstri 4.0 dönüşüm yol haritasını hazırlamaya başlamıştır. Günümüzde Türkiye dahil birçok ülke kendi Endüstri 4.0 çalışmalarını yürütmektedir. 4. Sanayi Devrimi sadece bir üretim hattının, bir faaliyetin değil, bir işletmenin bütün çalışma ve süreçlerinin dijitalleşmesi olarak da ifade edilmekte ve işletmelere çok sayıda fırsat sunarken çözülmesi gereken yeni zorlukları beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla işletmeler artık yeni bir Endüstri Devrimi’nin sunduğu dönüşümün tam merkezinde yer alan temel aktörlerdir. İşletmelerin iş yapma biçimlerini yeniden inşa etmek kaçınılmaz hale gelmiştir. Tüm yaşamı kapsayan bir dijitalleşmeyi anlatan bu oluşumun işletmelere neler sunduğunun tartışılması ve anlaşılması gerekmektedir. Bu çalışma, değişime hazırlıklı olmak için Endüstri 4.0’a ilişkin bir farkındalık oluşturulması bağlamında yaşanan dönüşümün sunduğu fırsatları ve zorlukları Türkiye perspektifinde sektörel dinamikler ve temel aktörler odağında ortaya koymak üzere yapılandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanayi Devrimi, Endüstri 4.0, 4. Sanayi Devrimi ve Türkiye.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

YAŞAM MEMNUNİYETİ VE ÖNCÜLLERİ: KARADENİZ BÖLGESİ İNCELEMESİ

Life Satisfaction And Its Antecedents: Investigation Of The Black Sea

Engin KANBUR

Yrd.Doç.Dr. Kastamonu Üniversitesi, ekanbur@kastamonu.edu.tr

Burak ÖZDEMİR

Öğr.Gör.Dr. Kastamonu Üniversitesi, bozdemir@kastamonu.edu.tr

ÖZET

Yaşam memnuniyeti, kişinin iş, boş zaman ve diğer iş dışı zamanından oluşan yaşama gösterdiği duygusal tepkiler olarak tanımlanabilir. Diğer bir bakış açısıyla, bireylerin kendi yaşam örüntüleri ve standartları ile ilişkili süreçlerin bir bütünüdür. Bireylerin yaşam memnuniyeti; çalışma hayatı, gelir durumu, sağlık durumu, eğitim seviyesi, çevre faktörleri, sosyal ve fizik güvenliği, ekonomik güvenlik ve sosyal ilişkiler gibi birçok husustan etkilenebilir. Kapsamlı bir mutluluğun önemli bir ögesi olarak ifade edilebilen yaşam memnuniyeti tümdengelimci bir yaklaşımla, daha çok kişilik gibi etmenlere bağlı olarak yaşamın genel değerlendirmesi olarak da tanımlanabilir. Tümevarımcı bir yöntemle ise yaşam memnuniyeti; iş, aile, sağlık gibi farklı alanların toplamı olarak iyi olmayı açıklamaktadır. Bu çalışmada da tümevarımcı bir yaklaşıma ilişkin ölçümler ve değerlendirmeler yapılmaktadır. Çalışmanın amacı; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri kapsamında, Karadeniz Bölgesi'nde bulunan illerin yaşam memnuniyet düzeyleri ve bu memnuniyete neden olan öncüllerinin değerlendirilmesi olup, elde edilen bulgular ışığında ilgili paydaşlara önerilerde bulunulması hedeflenmektedir. Bu bağlamda çalışmada TÜİK'in 2015 yılına ait yaşam endeksi verileri kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Karadeniz Bölgesi'nde yer alan toplam 18 il ile ilgili veriler incelenmiştir. İllerde yaşam endeksi; konut, çalışma hayatı, gelir ve servet, sağlık, eğitim, çevre, güvenlik, sivil katılım, altyapı hizmetlerine erişim, sosyal yaşam ve yaşam memnuniyeti dahil olmak üzere yaşamın 11 boyutunu kapsamakta ve 41 gösterge ile temsil edilen bu boyutları tek bir bileşik endeks yapısı içinde sunmaktadır. Endeks 0 ile 1 arasında değer almakta ve 1'e yaklaştıkça daha iyi bir yaşam düzeyini ifade etmektedir. TÜİK verilerinden yararlanılması ve yorumlanması çalışmanın kısıtı olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak sadece Karadeniz Bölgesi'nde değil Türkiye sıralamasında yaşam memnuniyeti en yüksek olan il Sinop, en düşük olan il ise Zonguldak olarak belirlenmiştir. Tüm bu bulgular ışığında, paydaşlara, Karadeniz Bölgesi'ne yatırım düşünen örgütlere ve diğer yatırımcılara nelere dikkat edilmesi gerektiği ve önceliklerinin neler olması gerektiği gibi konularda önerilerde bulunulmuştur.

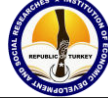
Anahtar Kelimeler: Yaşam Memnuniyeti, TÜİK, Karadeniz Bölgesi.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

KÜRESELLEŞME VE TÜRK DÜNYASI VATANDAŞLIĞI ÖNERİSİ

Mustafa TALAS

Prof.Dr. Ömer Halisdemir Üniversitesi, mtalas44@gmail.com

ÖZET

Dünyanın son yıllarında küreselleşme olgusu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Dünyanın kültürel, ekonomik, siyasal ve toplumsal olarak tek bir yer şeklinde algılanması diye ifade edilebilecek olan küreselleşme, kaçınılması pek de mümkün olmayan bir süreci anlatmaktadır.

Küreselleşme sürecinin bölgeselleşme adıyla geliştirilmiş olan bir alt teorisi gibi değerlendirilecek bir boyutu daha bulunmaktadır. Bölgeselleşmeye bloklaşma da denmektedir. Küreselleşme süreciyle birlikte ülke ve toplumlar tek başlarına hareket edemeyeceklerini anlayınca, bloklaşmaya başlamışlardır. AB, ABD, NFTA, ASEAN vs. gibi birliklerin hepsi bölgeselleşme ya da bloklaşmaya örnek olarak değerlendirilebilecek özelliktedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de bu bloklaşmalardan uzak kalması küreselleşmeden uzak kalması demek olacaktır. Bu anlamda, Türkiye de çeşitli politikalar da geliştirmeyi ihmal etmemiştir. AB'ye giriş çabaları, AB'ye giriş karşısındaki sıkıntılara cevap niteliğindeki Shangay beşlisine dahil olma stratejileri, Türk Dünyası İşbirliği teşkilatı örnekleri, Ortadaoğu-İslâm coğrafyalarıyla ilgili çabalar geliştirilmesi buna örnek niteliğindedir. Her bir birlik arayışının çeşitli sakıncaları ve üstün yanları bulunmaktadır. Türkiye'nin seçeneksiz olmadığını belirtmek adına çok çeşitli çabalara dahil olduğunu kabul etmek ve desteklemek gerekmektedir. Bu çabalardan en büyük güçlüklerle sahip olan Türk Dünyası İşbirliği Teşkilatı çabalarının Türk Dünyası Ortak Vatandaşlığı şeklinde daha ileri noktalara taşınması önerisinde bulunan bu çalışmada, sosyolojik analiz yapılmıştır. Bu analizin sonucunda, zorluğu, gücü, gerçekleştirilebilirliği bakımından önemli sorunlar taşıyan bu birlik önerisinin gerçekleştirilmesi Türkiye'nin de kardeş toplum, devlet ve topluluklarının da bloklaşarak küreselleşme ile başedebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türk Dünyası, Vatandaşlık, Ortak Vatandaşlık, Kardeş Topluluklar.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

CİNSİYET AYRIMCILIĞI ALGILAMASININ KADIN KARIYERİ ÜZERİNE ETKİLERİ: BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Hüseyin ÇİÇEKLIOĞLU

Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, huseyinciceklioglu@gmail.com

Alican AFŞAR

Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, afsarcanali@gmail.com

Mustafa TAŞLIYAN

Prof.Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, mustafatasliyan@hotmail.com

ÖZET

Küresel bir köy halini alan günümüz dünyasında, önü alınamayan değişim, gelişim ve bunların toplum yapısına ve işgücü piyasasının niteliğine olan yansımaları başta cinsiyet ayrımcılığı olmak üzere farklı sorunları da beraberinde getirmektedir.

Ayrımcılık kavramı her zaman, her yerde ve her koşulda karşımıza çıkmakta olan bir olgudur. Farklı türlerde, şiddetlerde ve zamanlarda karşımıza çıkan ve toplumda etkisini derinden hissettiren bu olgu içerisinde yer aldığı kültürlerde kendisini kabullendirip, insanları şekillendirmektedir. İnsanların ikili ilişkiler kurmalarından tutun, iş yapma biçimleri, işletmelerin insan kaynakları politikaları, performans değerlendirme sistemleri, kariyer yollarının belirlenmesine kadar uzanan geniş bir yelpazede kendisine yer bulmaktadır. Ayrımcılık sadece cinsiyet temelli olmamakta, bireye ait tüm kişisel özellikler (dil, din, ırk, yaş, kilo, boy vb.) ayrımcılığa konu edilebilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, halka en yakın sistem olarak adlandırılan belediyelerde çalışan bireylerin cinsiyet ayrımcılığına maruz kalıp kalmadıkları ve ayrımcılığa yönelik düşünce kalıplarını ve önyargılarını ortaya çıkarmaktır. Çalışmamızın örneklemini Doğu Akdeniz Bölgesinde yer alan bir ilin iki merkez ilçesindeki belediyelerde çalışan 169 kişi oluşturmaktadır. Veri toplamada anket yöntemi kullanılmış olup, elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığıyla Frekans, T-Testi, ANOVA ve Çapraz Tablo analizlerine tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; kadınlara ait cinsiyet ayrımcılığına yönelik algılarda cinsiyete bağlı belirgin farklılıkların olduğu görülmüştür. Çoklu rol üstlenme, informal iletişim ağları ve stereotipler konusunda kadın çalışanlar ve kadın yöneticilere yönelik tutumlar farklılık göstermektedir. Çalışma hayatında kadınların neden daha az yer aldığı ve kariyer konusunda neden erkeklere oranla geri planda kaldıklarına yönelik sonuçlar literatürü desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet Ayrımcılığı, Kadın, Belediye.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

TEKNOLOJİ KABUL DÜZEYİ İLE KARIYER PLANLAMA ARASINDAKİ İLİŞKİ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Mustafa TAŞLIYAN

Prof.Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, mustafatasliyan@hotmail.com

Tuba BIYIKBEYİ

Doktora Öğr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, tubabiyikbeyi@windowslive.com

Merve DEMİRANKA

YL.Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, merve_dmrnka@hotmail.com

Simge ALAŞAHAN

YL. Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, simgealasahan@hotmail.com

ÖZET

1970'li yıllardan beri giderek gelişen teknoloji ve teknolojik sistemlere adaptasyon gösterme sorunu, bireylerin teknoloji kullanımına yönelik tutum ve davranışlarının önemini ortaya çıkarmıştır. Teknoloji Kabul Modeli (TKM), kullanıcıların bilgisayar teknolojisini kabul ya da reddinin sebebini açıklama amaçlı geliştirilmiş bir modeldir. Kariyer kavramı, genellikle ilerleme ve yönetim basamaklarında yukarıya doğru yükselmeye elverişli işleri anlatmak için kullanılmaktadır. Kariyer planlama; bireylerin fırsatların, seçeneklerin ve sonuçların farkına varmalarını, kariyer hedeflerini belirlemelerini, bu hedeflere ulaşmada yön ve zaman tespiti yapmalarını sağlayacak iş, eğitim ve diğer geliştirmeye yönelik faaliyetleri programlama süreci olarak tanımlanabilir. Gelişen teknoloji ve getirdiği yenilikler, farklı çalışma alanları yaratmaktadır. Bu alanlardan yararlanırken nasıl bir yöntemin izlenebileceği gibi konulara ve sistemlere bireylerin teknoloji kabul düzeyleri etki edebilmektedir. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ndeki öğrencilerden rassal olarak seçilmiş 280 öğrenciye anket uygulanmış ve 250 anketin geri dönüşü sağlanmıştır. Bu çalışmanın amacı öğrencilerin teknoloji kabul düzeyleri ile kariyer planlamaları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Anketlerden elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak çeşitli analizlere tabi tutulmuş bunun sonucunda teknoloji kabul seviyesi ile öğrencilerin kariyer planlaması arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji Kabul Modeli, Kariyer, Kariyer Planlama

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

IBN AL HAYTHAM (IBN-I HEYSEN)'S LIGHT THEORY

Mehriban YUSIFOVA EMEK

Assis. Prof. Dr., Adiyaman University, memek@adiyaman.edu.tr

ABSTRACT

Ibn Al Haytham was born in Basra in 965. He was educated on Mathematics, physics, engineering and astronomy in Baghdad. In a short time thanks to his succesful over physical optics, meteorological optics, catoptric, dioptric, burning mirrors, eye physiology and perceptual psychology studies, he became very famous. Ibn Al Haytham is accepted as one of the great physicist of all times. His book "Al Manazir (Optics Book)" introduces his skills on Medicine too. In Al Manazir, he very well illustrated the seeing process. Here, in this study, Al Haytham's Light Theory will be studied. According to his theory, it is argued that at each point of an enlightaned space, an object spreads light rays to all around it. But just one of those rays strikes to eye and we can just see that. Ibn Al Haytham's opinions about the rays go from eyes are can be grouped under four items. First is Since rays don't go from eye to objects, we can't see. The second one is when we look at at a strong light, our eyes glare. If the source of rays is eye, it wouldn't be glared. The third is, in a dark room, if we make a small hall, we see the light coming in. And the last opinion of him is that when we look at the stars we see it immidiately. If we the source of light is our eyes, it takes so many times to see stars.

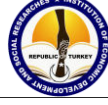
Keywords: Ibn Al Haytham, Light Theory, Al Manazir

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

TÜRKİYE'DE EĞİTİM – EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: 1980-2015 RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATION AND ECONOMIC GROWTH IN TURKEY: 1980 - 2015

Salih ÖZTÜRK

Prof. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, salihozturk@nku.edu.tr

Emine ORAL

Namık Kemal Üniversitesi, emineoral@gmail.com

ÖZET

Günümüzde bilgi çağına geçilmesiyle eğitim önemli bir etken haline gelmiştir. Eğitim hem bireysel hem de toplumsal getirileri nedeniyle üzerinde sıklıkla durulan bir konudur. Bireylerin eğitim ve bilgiyle donatılması toplumların ekonomik gelişmelerine önemli katkı sağlamaktadır. Bu amaçla, eğitim düzeylerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi Türkiye çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma 1980 ile 2015 dönemini kapsamaktadır. Çalışmanın diğer kısmında eğitim seviyeleri ile ekonomik büyüme arasında ekonometrik analize yer verilmiştir. Ekonometrik analiz bölümünde birim kök testi, eşbütünlük ve nedensellik testleri uygulamalarına verilmiştir. Genel lise ve mesleki-tekniik lise ile ekonomik büyüme arasında tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu diğer taraftan yükseköğretim ile ekonomik büyüme arasında ise çift yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Genel lise ve yükseköğretim ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Ekonomik Büyüme, Birim Kök ve Nedensellik, Türkiye

ABSTRACT

Education has become an important factor in today's age of information. Education is a subject that is often tackled by both individual and social return. Equipping individuals with education and knowledge contributes significantly to the economic development of societies. For this purpose, the effect of education levels on economic growth has been examined in Turkey. The study covers the period from 1980 to 2015. In the other part of the study, econometric analysis has been given between education levels and economic growth. In the econometric analysis section, the unit root test is given to the applications of cointegration and causality tests. It is determined that there is a one-way causality relationship between general high school and vocational technical high school and economic growth and that there is a bi-directional causality relationship between higher education and economic growth on the other hand. It has been determined that there is a positive relationship between general high school and higher education and economic growth.

Keywords: Education, Economic Growth, Unit Root and Cointegration Test, Turkey.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines

ICSSCA-IV

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER TASLAK ÖĞRETİM PROGRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

Elvan YALÇINKAYA

Doç. Dr., Ömer Halisdemir Üniversitesi, eyalcinkaya@ohu.edu.tr

ÖZET

Sosyal Bilgiler taslak öğretim programı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretim programlarının güncellenmesi çalışmaları kapsamında kamuoyunun görüş, öneri ve eleştirilerini almak amacıyla hazırlanmıştır. Taslak Öğretim Programında, Öğretim programlarının nihai hali olmadığı belirtilmiştir. Taslak programlar, 13 Ocak- 10 Şubat 2017 tarihleri arasında askıya çıkarılmıştır. Öğretmenler, veliler, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarından öneriler ve görüşler istenmiştir. Görüş ve öneri sunmada herhangi bir kısıtlama da yapılmamıştır. Toplumun tüm kesimlerinin görüş ve önerilerinin dikkate alınacağı ifade edilmiştir. Öğretim Programının hazırlanmasında toplumumuzun tüm kesimlerinin görüşlerinin dikkate alınması, program değişiklikleri yapılırken toplumun ihtiyaçlarının belirlenmesi amacı taşıdığını göstermektedir. Paydaşların katkılarına göre şekillenecek olan öğretim programlarını daha sonraki süreçte uzmanlar inceleyecek, gerekli değişiklikleri yapacak ve güncelleyecektir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşıma dayandığı belirtilmektedir. Taslak öğretim programının hazırlanmasında 2005 programı esas alınmıştır. Fakat öğrenme alanlarında, ünite ve kazanımlarda değişikliğe gidilmiştir. Sosyal bilgiler ünitelerinde; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları toplulaştırılmıştır. 2005 programında üzerinde çok durulan yapılandırmacı yaklaşım ifadesine taslak öğretim programında yer verilmediği görülmektedir. Tüm öğretim programlarında olduğu gibi Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin dikkate alınması gerektiği ifade edilmektedir. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde; anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere toplam 8 anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler doğrudan sosyal bilgiler dersi ile ilişkilidir. Sosyal bilgiler dersinde diğer yetkinliklerin de mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir. 2005 Öğretim Programında yer alan; “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler”, “Güç, Yönetim ve Toplum”, “Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanları taslak programda yer almamıştır. Bununla birlikte, yeni bir öğrenme alanı olarak “Etkin Vatandaşlık” eklenmiştir. Taslak programda sosyal bilgiler dersinde öğrenciye kazandırılması gereken beceri ve değerler listesine yer verilmiştir. Programda, öğretmenlerin kullanabileceği örnek değerler eğitimi etkinliklerine yer verilebilir. Bununla birlikte öğretmenlere örnek olabilecek, kendi kültürümüze ait Mevlana, Hacı Bektaş Veli, Nasreddin Hoca gibi düşünürlerin anekdot, fıkra ve hikayeleri sunulabilir. 2017 Taslak Sosyal Bilgiler Öğretim Programını 2005 programından ayıran en önemli özelliklerinden birisi rehberlik konusuna yer vermesidir. Fakat çok kısa ve genel açıklamalar yer almaktadır. Nihai öğretim programında, örneklerle bu ders kapsamında rehberlikle ilgili neler yapılabileceği açıklanabilir. Taslak programda ölçme ve değerlendirme konusu da çok genel açıklamalar içermektedir. Nihai öğretim programında mutlaka örnek ölçme ve değerlendirme

etkinliklerine yer verilerek öğretmen bilgilendirilmelidir. Bununla birlikte, özellikle öğrenci performansını ölçmeye yönelik proje görevi, portfolyo, öz ve akran değerlendirme, grup değerlendirmesi, gözlem gibi tekniklerle ilgili açıklamalar yapılmalıdır. Ayrıca, kavram haritası, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, kavram karikatürü, anlam çözümleme tablosu vb alternatif ölçme araçları tanıtılmalı ve önerilmelidir. Öğrencilerin gerçek hayat problemlerinin çözümüne yönlendirecek otantik görevler ve bunların değerlendirilmesi tavsiye edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ortaokul Eğitimi, Taslak Sosyal Bilgiler Eğitimi

AFGANİSTAN ETNİK GRUPLAR ARASINDAKİ ÇOCUK OYUNLARINA KÜLTÜREL BİR BAKIŞ

A Cultural Overview Of The Children's Games Among Afghanistan Ethnic Groups

Firuz FEVZİ

Öğr. Gör. Kabil Devlet Üniversitesi, firuz6262@gmail.com

ÖZET

Afganistan, etnik gruplarıyla zengin bir kültüre ve sosyal yapıya sahiptir. Heretnik grubun kendine has kültürel oyunları ve özelliklede çocuk oyunları bulunmaktadır. Afganistan coğrafyasında yüz yıllarca birlikte yaşayan bu topluluklar zor şartlar altında da olsa kendi kültür, örf ve adetlerini muhafaza etmeyi başarmışlardır. Biz bu çalışmamızda Afgan çocuklarının oyunları ve özellikle de bu coğrafyanın kadim halklarından olan Özbek ve Türkmen çocukların oyunları hakkında daha detaylı bilgi vereceğiz. Afganistan'da uzun yıllar süren ve halen de etkileri hissedilen iç savaş ve istikrarsızlık maalesef Türkmen ve Özbek çocuklarını da olumsuz etkilemiştir. Çocukların yeterince çocukluğunu yaşayamadığı bu ülkede çocuk oyunlarının da dar bir alana hapsedildiğini görmekteyiz. Şehirlerde veya daha merkezî yerlerde açık alanlar tehdit altında olduğu için söz konusu alanlarda çocuklar oyunlarını rahatlıkla oynayamamaktadırlar. Kırsal alanlarda yaşayan çocukların biraz daha rahat hareket ettikleri ve yöresel oyunlarını daha fazla muhafaza ettiklerini görmekteyiz. Özbek ve Türkmen çocukları arasında zorluklara rağmen korunan kültürel oyunların teknolojinin kullanımına paralel olarak son yıllarda birtakım tehditlere açık olduğu hissedilmektedir. Çalışmamızda Afganistan'daki coğrafi, etnik, tarihî ve kültürel şartlara göre şekillenen çocuk oyunları üzerinde durarak, çocuk oyunlarının dış etkilerine ne oranda açık olduğunu belirteceğiz. Ayrıca Özbek ve Türkmen kaynaklı Doğu oyunları ve Afganistan coğrafyasına da sirayet eden Batı oyunları arasında bir kısım karşılaştırmalar yapacağız.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, çocuk oyunları, etnik gruplar, Özbek, Türkmen

ABSTRACT

Afghanistan, with its ethnic groups has a rich culture and social structure. Each ethnic group has its own cultural games, especially children's games. These communities in Afghanistan for years kept their culture, customs and traditions. In this study we will give more information about Afghan children's games, especially Uzbek and Turkmens the ancient people of this region's children's games. Long time of civil war and instability in Afghanistan, unfortunately, has also negative effects on the Turkmen and Uzbek children. We see that in this country children can not live in his childhood good due to confined space. Open spaces like cities central places are under threat for the kids to play easily. Childrens in rural areas move a little more comfortable and we can see they have kept their local games. in recent years parallel with the use of technology, among Uzbek and Turkmen children cultural games despite the difficulties are felt to be vulnerable to some threats. In this study Afghanistan geographic, ethnic, historical and cultural context characterized by an emphasis on children's games, children's games will indicate what percentage of the external effects of that deficit. In addition, we will compare between Uzbek and Turkmen games and Western games that originated in the East game.

Keywords: Afghanistan, kid's plays, ethnics, Ozbeks, Turkmens.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİNDE AMERİKA'DA UYGULANAN MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR

2008 Global Financial Crisis in America Applied Macroeconomic Policies

Salih ÖZTÜRK

Prof. Dr. Namık Kemal Üniversitesi, salihozturk@nku.edu.tr

Enis CAN

Namık Kemal Üniversitesi, enissccann@gmail.com

ÖZET

Amerika'da 1970'lerde "laissez-faire, laissez-passer" (bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler) sloganıyla finansal sektörde yapılan reform hareketlerinin yarattığı, 2008 Finansal, krizdir. Klasik okulun 1929 Büyük Buhran'a çözüm bulamaması üzerine Keynesyen makro iktisadi politikaların kriz dönemlerinin kurtarıcısı olmuştur. Genellikle kriz dönemlerine kadar klasik iktisatçı hareketleri hakim iken kriz dönemlerinde Keynesyen makroekonomik politikalar hakimiyeti ele alır. 2008 Küresel Finansal Krizinde Keynesyen görüşün görüş olmasının temel nedeni ilk olarak başvurulan para politikasının yeterli olmamasıdır. Bu nedenle dikkatler para ve maliye politikasının beraber ele alınmasına çekilmiştir. İşte bu yüzden krizin doğduğu yerde uygulanan politikaları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kriz, Keynesyen Teoriler, Makroekonomik Politikalar

ABSTRACT

2008 Financial Crisis is called which is the crisis created by the reform movements in the Financial sector in America with the slogan "laissez-faire, laissez- passer" in the 1970s. Upon the failure of the classical school to find a solution to the 1929 Great Depression, Keynesian macroeconomic policies became the savior of the crisis periods. Keynesian macroeconomic policies dominate dominance in times of crisis, while classical economist movements predominantly dominate the crisis period. The main reason behind the Keynesian view in the 2008 Global Financial Crisis is that the monetary policy applied is not sufficient at first. For this reason, attention has drawn to the monetary and fiscal policy. That is why the policies applied in the place where the crisis originated will be discussed.

Key Words: Financial Crisis, Keynesian Theories, Macroeconomic Policies

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ ÜZERİNE OLAN ETKİLERİ: BİR ALAN ÇALIŞMASI

Mustafa TAŞLIYAN

Prof.Dr, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, mustafatasliyan@hotmail.com

Hüseyin ÇİÇEKLİOĞLU

Doktora Öğr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, huseyinciceklioglu@gmail.com

Ömer İhsan YILMAZ

YL.Öğr. , Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, omerihsanyilmaz@gmail.com

ÖZET

Küreselleşmenin etkilerinin giderek arttığı günümüz bilgi toplumunda öne çıkan ve ülkelerin ekonomik gelişmelerini etkileyen faktörlerin başında girişimcilik yer almaktadır. Bir ülkenin refah seviyesinin artması ve gelişmesi için ekonomik değer yaratacak, büyümeye ivme kazandıracak, hızla değişen koşullara uyum sağlayabilme dinamiklerine sahip girişimciler yaratabilmesi son derece önemlidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılmasındaki en önemli faktörün bireylerin kişilik özellikleri olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerine olan etkilerin incelenmesidir. Bu bağlamda Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde eğitim görmekte olan 200 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anketimizde öncelikle demografik bilgiler daha sonrasında ise girişimcilik eğilimleri ve kişilik özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. Anket sonuçları rakamlarla kodlanarak, üniversite öğrencilerinin verdikleri yanıtlara göre bilgisayar ortamında SPSS 21.0 paket programına aktarılarak Güvenirlilik, Frekans, T-Testi ve Korelasyon analizlerine tabi tutulmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre; kişilik özellikleri ölçeğinin alt boyutlarının birbirleri ile ilişkisi incelendiğinde pozitif yönlü ilişkilerin olduğunu ifade edebiliriz. Uyumlu kişilik alt boyutuyla, yenilikçi kişilik ve dışadönük kişilik alt boyutları arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ayrıca yenilikçi kişilik alt boyutu, sorumlu kişilik alt boyutu ile orta düzeyde, dışadönük kişilik boyutu ile yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiye sahiptir. Girişimcilik eğilimi ölçeği ile kişilik özellikleri ölçeği arasında ilişkilerin yönü incelendiğinde bu iki kavramın yüksek düzeyde pozitif yönlü olarak anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmektedir ve katılımcıların kişilik özelliklerine yönelik algılarında meydana gelebilecek olumlu artışın, girişimcilik eğilimini pozitif yönlü etkileyebileceğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kişilik, Üniversite

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

ORTADOĞUDA SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI: KATAR ÖRNEĞİ

İslam ALTUN

Arş. Gör. Mardin Artuklu Üniversitesi, islamaltun@gmail.com

ÖZET

Katar sahip olduğu doğal kaynakların etkisiyle kişi başına düşen gelirin yüksek olduğu ve ülkede refahın yalnızca ekonomik olmayıp bu zenginliği sosyal, kültürel ve sağlık alanına da aktarabildiği gözlenmektedir. Herkese bedava olarak verilen sağlık hizmetlerinin yanında anaokulundan üniversiteye kadar eğitim tüm Katar vatandaşları için ücretsiz olarak sunulmaktadır. Katar'ın sağlık alanındaki gelişmesiyle birlikte doğum sırasındaki ortalama yaşam beklentisi ve eğitim ve kültürel alandaki kalkınma çalışmalarıyla birlikte okullaşma yılı da önemli derecede artış sağlamıştır. Ayrıca ekonomik refahın üst düzeyde olduğu bu ülkede yoksulluk sınırında yaşayan hiçbir vatandaşın olmadığı ve işsizliğin ise % 0.1 olduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışmada Katar ülkesini İnsani Kalkınma İndeksinde üst sıralara taşıyan ve özellikle eğitim, sağlık ve kültürel alanda uygulanan sosyal politikaların neler olduğu tartışılacaktır.

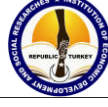
Anahtar Kelimeler: Orta Doğu, Katar, Sosyal Politikalar, Eğitim, Sağlık, Kültür

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

AZERBAYCANLI BİR MÜLTECİ: MEHMET ALTUNBAY

Salih ÖZKAN

Yrd.Doç.Dr. Ömer Halisdemir Üniversitesi, salihozkan66@hotmail.com

ÖZET

Azerbaycan Gence doğumlu (1911) olan Mehmet Altunbay, Odessa Askeri Hava Okulu'nda okumuştur. 1933 yılında bu okulu başarıyla bitirerek pilot olarak görev yapmıştır. Pilotluk mesleğindeki başarılarından dolayı Sovyet Rusya'da üç kez ödül almıştır. Hava Harp Okulu komutanlığı görevine kadar yükselmiştir. Ancak Azeri bir subayın bu makama kadar yükselmesini hazmedemeyen KGB'nin sudan bahanelerle idam fermanı çıkarması üzerine Türkiye'ye kaçmaya karar verir. İki arkadaşıyla birlikte önce İran, sonra Bağdat ve nihayet Türkiye'ye geçer. Genel Kurmay Başkanlığı'na yapılan sınav sonrasında kendisine Türkiye'de pilotluk yapma belgesi verilir. 1945-1960 yılları arasında Türk Hava Yolları'nda pilot olarak çalışır. Azerbaycan Türkleri arasında bir kahraman olarak görülen Mehmet Altunbay için 1967 yılında bir de sinema filmi yapılır. 1987 tarihinde de vefat eder. Bu çalışmada Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye iltica ederek, çok sayıda hizmetlerde bulunan Azeri aydınlardan birisi olan Mehmet Altunbay'ın biyografisi konu edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Altunbay, Azerbaycan, Azeri Mülteciler

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

HAVACILIK SEKTÖRÜ ÇALIŞANLARININ YAŞAM DOYUMUNUN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Engin KANBUR

Yrd.Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi, ekanbur@kastamonu.edu.tr

Alper EROL

Yük.Lis.Öğr., Havacılık ve Uzay Teknolojileri Enstitüsü, erolalper@gmail.com

ÖZET

Havacılık sektörü her geçen gün teknoloji ve küreselleşmenin etkisiyle gelişmekte ve değişmektedir. Bu gelişim ve değişim birçok olumsuzluğu, kaotik ortamı ve çalışanlarda oluşabilecek psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir. Havacılık sektöründeki çalışanların bu gelişmelere ayak uydurabilmesi ve kendisini yenileyebilmesi son derece önemlidir. Ancak havacılık sektöründeki bu değişim ve gelişim çalışanların daha fazla risk almasına, beraberinde daha fazla mesaiye kalmasına ve iş yükünün artmasına neden olabilir. Değişim ve gelişim getirdiği bu tür olumlu ve olumsuzlar çalışanların yaşam doyumunu etkilemektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, havacılık sektörü çalışanlarının yaşam doyumunun demografik özellikleri bakımından incelenmesidir. Araştırma verileri havacılık alanında faaliyette bulunan 263 çalışan üzerinden anket yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmada kullanılan anket formunun birinci kısmında; demografik sorular, ikinci kısmında ise Deiner, Emmons, Larsen, Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve Köker (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. Yaşam doyumunu ölçen beş madde, tek boyut ve beşli likert (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) tipi değerlendirilmeden oluşmaktadır. Ölçekte; “Hayatımda sahip olmak istediğim herşeye sahibim” ve “Hayatımdan memnunum” gibi sorular bulunmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini ölçmek amacıyla Cronbach Alfa (α) katsayısı kullanılmış olup, değeri %86,3 olarak belirlenmiştir. Havacılık sektörü çalışanlarının yaşam doyumunun demografik özellikleri bakımından ne yönde farklılık gösterdiği; Varyans (One Way Anova) ve t-Testi analizleri ile test edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; havacılık çalışanlarının yaşam doyumunu eğitim, yaş ve toplam hizmet süreleri ile anlamlı farklılıklar gösterirken, medeni durum ve hobiler ile ilgili herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Araştırmadan elde edilen çıkarımlar ışığında sektörde faaliyet gösteren işletmelere ve çalışanlarına yol gösterecek tavsiyelerde bulunulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Doyumu, Havacılık, Demografik Özellikler.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

SURİYELİ SIĞINMACILARA YÖNELİK TÜRKİYE’DE VERİLEN SAĞLIK HİZMETLERİ

Elif YÜKSEL OKTAY

Prof.Dr., Yalova Üniversitesi, elifsel@gmail.com

Soner TAŞOVA

Yüksek Lisans Öğrencisi, Yalova Üniversitesi, sonertasova@hotmail.com

ÖZET

Ekonomik, sosyal, askeri ve siyasi nedenlerle gerçekleşen uluslararası göçler hem göç edenleri, hem de göç edilen ülke insanlarını ciddi şekilde etkilemektedir. Özellikle savaşlar nedeniyle herşeylerini geride bırakıp kaçan insanlar için durum daha da trajik bir hal almaktadır. 2010 yılında Tunus’ta Mohammad Bouazizi’nin işsizlik yüzünden kendini yakmasıyla başlayan ve bazı kesimler tarafından Arap Baharı olarak adlandırılan yönetim karşıtı hareketler Ortadoğu ve kuzey Afrika bölgesini etkisi altına almıştır. Suriye de bu hareketlerin etkisi altında kalmış ve başlayan sokak gösterilerine yönelik Suriye hükümetinin şiddet kullanmasıyla tüm ülkeye yayılan gösteriler iç savaşa dönüşmüştür. Suriye’deki iç savaş en uzun sınıra sahip olan Türkiye’yi de etkilemiştir. 2011 yılının Nisan ayında hayatlarının tehlikede olduğunu düşünen 252 kişilik bir Suriyeli grubun ardından Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin sayısı T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 16.02.2017 tarihli verilerine göre 2.910.281 olmuştur (http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik). Başlangıçta kısa süreli ve geçici olarak Türkiye’de kalacakları düşünülen Suriyeliler Geçici Koruma Statüsünde ülkenin bir çok şehrinde yaşamaya başlamış, küçük bir kısmı ise geçici barınma merkezlerine yerleştirilmiştir. Suriyelilerin kayıt olma, yoksulluk, çocukların korunması, eğitimi, uyum, kadınların korunması ve iş piyasasına erişim gibi sorunlarının yanı sıra sağlık hizmetlerine erişimle ilgili sıkıntıları da bulunmaktadır. Bu çalışmada Suriyeli sığınmacılara yönelik Türkiye tarafından sağlanan sağlık hizmetleri ele alınarak, bu konuya ilişkin sorunlar ve sonuçlar incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Sığınmacılar, Türkiye, Sağlık, Sağlık Hizmetleri, Uluslararası Göç

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

İŞLETMELERDE ÖZGECİ DAVRANIŞLARIN ÖRGÜTSEL ÖZDEŞLEŞME ÜZERİNE ETKİSİ

Ömer okan FETTAHLIOĞLU

Doç.Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ofettahlioglu@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın ana amacı, çalışanların özgeci davranışlara yönelik algılarının, örgütsel özdeşleşme üzerinde etkisi olup olmadığını ortaya koyarak, söz konusu iki kavram üzerindeki ilişkisel derecelendirme yapılmasına yöneliktir. Çalışan bireylerin, firma içindeki başka kişilere gönüllü olarak destek olması örgütlerde özgecilik davranışı olarak tanımlanmaktadır. Bir bireyin kendini, bir gruba ait olarak hissetmesi ve ona göre hareket etmesi ise özdeşleşme olarak ifade edilmektedir. Gerek yurt içi gerekse yurt dışı literatür çalışmaları incelendiğinde, özgecilik ve özdeşleşme kavramlarını bir arada ele alan bir çalışmaya rastlanmaması, araştırma konusunun seçiminde önemli rol oynamıştır.

Ayrıca iki kavrama yönelik anket uygulaması ile iki kavramın karşılaştırılması yapılmış ve elde edilen çıktıların alan çalışmasına da katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Elde edilen bulgulara göre; özgeci davranışların örgütsel özdeşleşmeye pozitif yönde bir etki ortaya çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır. İnsan kaynağının önemli rol üstelendiği işletme hayatında, çalışanların verimliliğine katkı sağlayabilecek özgeci davranışlar ve özdeşleşme kavramlarına ilişkin uygulamaların nasıl geliştirilebileceği öneri olarak işletme sahip ve/veya yöneticilerine sunulmuştur. Daha başarılı insan kaynakları yönetimi ile işletmelerin gerek yönetsel gerekse ekonomik anlamda daha başarılı uygulamalara yönelmesi ve bu sayede de rekabette daha başarılı sonuçlar elde etme olanakları kazanmaları, ülke ekonomimize de fayda sağlayacağını ifade etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: İşletmeler, Çalışanlar, Özgeci Davranışlar, Örgütsel Özdeşleşme.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

ASTROLOGY IN EUROPE AND JOHANNES KEPLER AFTER THE DEMOLOTION OF TAKIUDDIN OBSERVATORY

Mehriban YUSIFOVA EMEK

Assis. Prof.Dr., Adiyaman University, memek@adiyaman.edu.tr

ABSTRACT

The one and only space observation center in Ottoman was established in the year 1577 by the effort of Takiuddin er Rashit who had been educated in Egypt. After appointed as Murad-III's head augur, Takiuddin realized king's interest to space and astrology. It wasn't hard to persuade the King to establish an observatory. In Istanbul observatory, Takiuddin could study about three years. In this period, he did many astrologic measurements such as angle between eplictic and equatorial plane as $23^{\circ} 28' 40''$ which is very close to today's measurements. As expressed before, he could study only three years because of jealousy of other scientists around king. In those times there was plague epidemic in Europe. Sheikhulislam Kadizade Ahmet Semsettin could convince the King that all that plauge epidemic and other negativities are because of observatory done by Takiuddin. In his opinion, it shouldn't be observed space since space has some secrets of God. He told to King that if this observations go on, The Ottoman Empire's collapse is inevitable. Unfortunately in 21st of January, 1580, observatory was demolished by Kaptan-i derya (Master of Seas) Kilic Ali Pasha with the order of convinced King Murat-III. Johannes Kepler, famous Physicist, mathematician, astrologer was just 9 years old kid, when Istanbul Observatory was demolished. German origin scientist Kepler is known as first scientist who put forward the theory that all planets turn around the sun (Planetary Motion Law). This study is designed as three chapter. In first chapter Takiuddin's observatory and his studies; in second chapter Johannes Kepler's studies; and in last chapter there is a comparision and discussion over two terms.

Kewwords: Takiuddin observatory, Kepler, Planetary Motion Law

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

UÇAK BAKIM ÖRGÜTLERİNDE İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ YÖNETİMİ: ÇALIŞMA SAHALARINDAN ÖRNEKLER

Work Health And Safety Management In Aircraft Maintenance Organizations: Examples From Workplaces

Alper EROL

Yük.Lis.Öğr., Havacılık ve Uzay Teknolojileri Enstitüsü, erolalper@gmail.com

Engin KANBUR

Yrd.Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi, ekanbur@kastamonu.edu.tr

ÖZET

İleri teknolojinin en yoğun kullanıldığı, katma değeri yüksek olan havacılık sektörü her geçen gün gelişmektedir. Boeing firması tarafından gelecek 20 yıla ait havacılık endüstrisi tahminlerini içeren Current Market Outlook (2015-2035) raporuna göre, uçak sayısının %100 artarak 42.180 adede ulaşacağı ve 238.000 yeni hava aracı bakım personeline ihtiyaç olacağı belirtilmektedir. Bu nedenle, uçak bakım sisteminin havayolu işletmeleri için ne denli önemli olduğu ve/veya olacağı vurgulanabilirken, uçak bakım örgütlerinde birçok risk ve güvenlik zafiyetini de beraberinde getirebileceği söylenebilir. Hızla gelişen ve değişen havacılık sektöründe, teknolojik yenilikler, artan rekabet ve pazardaki hızlı değişim süreci örgütleri yeni stratejiler ve politikalar geliştirmeye, proaktif olmaya zorlamaktadır. Havacılık sektörü teknik ve teknik olduğu kadar da karmaşık bir hizmetler bütünüdür. Yeni sistemlerin tamamının dizaynında baskın ve etkin olan yüksek seviyeli teknolojiler, bu sistemlerin performans özellikleri, kaza olasılıkları ve kaza kırım sahaları hakkında önceden fikir yürütülmesini ve tahminlerin yapılabilmesini zorlaştırmaktadır. Bu zorlu çalışma sahalarında en önemli unsurların başında personelin çalışma güvenliği geldiği değerlendirilmektedir. Yapılan araştırmalar sonucu maruz kalınan tehditlerin birçoğunun ölümcül meslek hastalıklarına neden olduğu, ayrıca gerçekleşen iş kazalarının da birçoğunun uzuv veya can kaybına neden olduğu bilinmektedir. Böylesine tehditler içeren sektörde İş sağlığı ve Güvenliği (İSG) kavramı da önem kazanmaktadır. Çalışanların iş kazalarına ve meslek hastalıklarına maruz kalmalarını önlemek, sağlıklı ve güvenli çalışma ortamını oluşturmak için alınması gereken önlemlerle ilgili yapılan çalışmalara İş Sağlığı ve Güvenliği, İSG (Occupational Safety and Health, OSH) olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise İSG'yi: "Çalışanın tüm iş kollarında fiziki, ruhi ve sosyo-ekonomik iyilik halinin ve dolayısıyla çalışanın güvenlik ve sağlığını en üst düzeye çıkarmak ve bunun devamının sağlanması" şeklinde tanımlamışlardır. Bu çalışmada, İSG'nin tanımı, tarafları ve yönetimini, uçak bakım personelinin gerek uçuş hatlarında gerekse de bakım atölyelerinde karşılaştıkları risklerinin neler olduğu ve çalışma sahalarında İSG uygulamalarına ait ulusal ve uluslararası düzeyde bazı örnekler yer verilmiştir. Çalışma sonucu elde edilen çıkarımlar ışığında sektörde faaliyet gösteren örgütlere yol gösterecek tavsiyelerde bulunulması hedeflenmektedir.

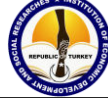
Anahtar Kelimeler: Uçak Bakım Örgütleri, İSG, İSG Yönetimi.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

İŞYERİNDE PSİKOLOJİK ŞİDDETİN İŞE ADANMIŞLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SAĞLIK ÇALIŞANLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

The Effect of Mobbing on Work Engagement: A Research on Healthcare Employees

Erdem ÇAKIL

Öğr.Gör. Kastamonu Üniversitesi, ecakil@kastamonu.edu.tr

Burak ÖZDEMİR

Öğr.Gör.Dr. Kastamonu Üniversitesi, burakzdmr@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı işyerinde psikolojik şiddetin işe adanmışlık üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Çalışmada, bir kamu hastanesinden kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen 264 sağlık çalışanına anket tekniği uygulanmasıyla veriler elde edilmiştir. Çalışma verilerinin analizi ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlikleri için AVE ve CR değerleri ile doğrulayıcı faktör analizi ve araştırma modelinin testi için ise yapısal eşitlik modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma bulguları, işyerinde çalışanların kendini göstermesi ve iletişiminin engellenmesine yönelik davranışların, çalışanların işe adanmışlıkları üzerinde negatif etkisinin bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşe Gönülden Adanma, Psikolojik Şiddet, Sağlık Çalışanları, Doğrulayıcı Faktör Analizi, Yapısal Eşitlik Modeli

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate the effect of mobbing on work engagement. Aboard research, datas are gained with an implementation of questionnaire to 264 healthcare employees who were selected from a public hospital by convenience sampling method. Analyzes of research data were performed using AVE and CR values and confirmatory factor analysis for validity and reliability of scales, and structural equation model for testing research model. Research findings revealed that inhibited behaviors for employee's to show their ability and communication in workplace have negative effect on employee work engagement.

Keywords: Work Engagement, Mobbing, Healthcare Employees, Confirmatory Factor Analysis, Structural Equation Model

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

YEREL YÖNETİMLERDE SİYASAL KATILIM VE TEMSİLİYET SORUNSALI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: BELEDİYE MECLİSLERİNİN ETKİNLİĞİ

**Evaluation on Local Governments 'Political Participation And Representation
Problem: Effectiveness of Municipalities**

Emel POYRAZ

Öğretim Görevlisi, Kırklareli Üniversitesi, emel.cinar@klu.edu.tr

ÖZET

Kentler insanların toplu olarak yaşam sürdürdükleri, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi açıdan sürekli değişim ihtiyacını ihtiva eden canlı mekânlardır. Kentlerin canlılık özelliği kentsel paydaşların sürekli yeni arayışlar içerisine girmesine ve siyasi mekanizma içerisinde kendi kendini temsil edebilme ihtiyaçlarını gündeme getirmektedir. Bu noktada sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler gibi yapılar bu ihtiyacı karşılayabilmek amacıyla paydaşların siyasi katılımına olanak sağlamaya çalışmaktadır. Bu çalışmada kent halkına yönetimde söz sahibi olmalarına imkân tanıyan fırsatların yaratılması için yürütülen faaliyetler olarak literatürde sıkça kendine yer bulan siyasi katılım ve temsiliyet kavramları incelenecektir.

Çalışmamızda yerel yönetimlerin kısaca tanımı yapılmış, etkin bir yönetim ve demokratikleşme için temel unsur olan yönetime katılmanın kavramsal çerçevesi çizilerek, katılımcı demokrasi konusu işlenmiş, ülkemizde katılımcı demokrasi açısından yapılan kanuni düzenlemeler ve yerel yönetimlerin katılımcı demokrasi uygulama biçimlerinden bahsedilmiş, kent halkının kent yönetiminde siyasi katılım ve dolayısıyla da temsiliyet sorunu irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Siyasi Katılım, Temsil , Belediye Meclisleri

ABSTRACT

Cities are living spaces that require the constant change in economic, social, cultural and political aspects, where people live collectively. The vitality of the cities brings to the agenda the need for urban stakeholders to constantly seek new discoveries and to be able to self-represent within the political mechanism. At this point, non-governmental organizations and local governments are trying to provide opportunities for political participation of stakeholders in order to meet this need. In this study, the concepts of political participation and representation, which often take place in the literature, will be examined as activities carried out for the creation of opportunities that allow city people to have a say in management. In our work, we have briefly defined the local governments, drawn the conceptual framework of participating in governance, which is the basic element for effective management and democratization, discussed the participatory democracy issues, the legal arrangements made in terms of participatory democracy in our country and the forms of participatory democracy practices of local governments. So the problem of representation was discussed.

Key Words: Local Government, Political Participation, Representation, Municipal Council.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

TMS 12 GELİR VERGİLERİ STANDARTININ İNCELENMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİNİN ÖRNEKLERLE ANALİZİ

Osman Nuri ŞAHİN

Yrd.Doç.Dr.Mardin Artuklu Üniversitesi, osmansahin@artuklu.edu.tr

ÖZET

Globalleşme ile birlikte ülkelerin ve işletmelerin ticari sınırları ortadan kalkarken, çeşitli anlaşmalarla bu sınırlar birleştirilmektedir. Günümüz muhasebe anlayışı muhasebeleştirme ve mali tablolardaki farklılıkları kaldırarak ortak bir payda oluşturmayı amaçlamaktadır. Uluslararası alanda şirketlerin ekonomik göstergelerinin ve faaliyet sonuçlarının ölçümlenmesinde birlik ve uyum sağlamak için “Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu” tarafından, “Uluslararası Muhasebe Standartları” ve “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları” yayımlanmıştır. Bu standartlar ile muhasebe alanında birlik, tekdüzen, şeffaflık, kolay anlaşılabilirlik ve karşılaştırılabilirlik sağlama amaçlanmıştır. Böylelikle şirketiçi ve dışı ilgililere kararlarında yardımcı olmak üzere en doğru bilgi sunulacaktır. TMSK tarafından çıkarılan muhasebe standartları muhasebe alanındaki uluslararası gelişmelere paralel olarak muhasebe sistemine birçok yenilik getirmektedir. Bunlardan biri de 12 numaralı Gelir Vergileri standardıdır. Bu çalışmanın ilk kısmında 12 numaralı Gelir Vergileri standardının amacı, kapsamı ve kavramsal çerçevesi incelenmiş, son kısmında ise standardın getirdiği yenilikler ve değişikliklere değinilmiştir.

Anahtar Kavramlar: TMS 12, Gelir Vergileri, Ertelenmiş Vergi, Geçici Farklar

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

REKLAMLARDA BİR ANLATI ÖGESİ OLARAK KADIN İMGESİNİN KULLANIMI

Recep YILMAZ

Yrd.Doç.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, recepyilmaz1982@gmail.com

ÖZET

Farklı mecralarda varlık gösteren reklamlar, içinde öykü barındırıp barındırmamasına göre ayrışmaktadır. Öykü özelliği içeren reklamlar ise anlatısal reklam olarak adlandırılmaktadır. Tıpkı, roman, hikaye, senaryo, piyes, opera gibi bir anlatı türü olarak düşünüldüğünde ise reklamın içindeki öykü ögesini harekete geçiren pek çok ögenin varlığından bahsetmek mümkün hale gelebilir. Kadın imgesi de bu ögelerden biridir.

Amaç: Bu çalışma anlatısal reklamlarda kadın imgesinin bir anlatı ögesi olarak kullanılma tarzlarını sınıflandırmayı amaç edinmektedir.

Veri kaynağı ve yöntem: Rastlantısal örneklemin kullanıldığı çalışmada son dönemde gösterimde olan televizyon reklamları göstergebilimsel çözümleme ile incelenmektedir.

Bulgular ve sonuç: Araştırma bulguları, sanıldığı gibi aksine reklamlarda üretilen kadın imgesinin yalnızca cinsel amaçlarla kullanılmadığını, imgelerin ürünün özelliklerine, hedef kitlenin profiline, reklam ortamına, oluşturulan anlatının yapısına, kullanılan yaratıcı stratejiye, reklam önermesine ve reklamın tonuna bağlı olarak farklı bir anlatı ögesi olarak kullanımının değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın sonucunda kadın imgesinin reklam anlatısı içerisinde pek çok rolü üstlendiği ortaya çıkmıştır. Bunların başlıcaları, annelik imgesi, eş-rolündeki kadın imgeleri, gerçeküstü kadın imgeleri, cinsel bir obje olarak kadın bedeni imgeleri, rekabetçi kadın imgesi, pasif kadın imgesi, ürünü yansıtan kadın imgesi, markayı yansıtan kadın imgesi, mekanı yansıtan kadın imgesi, egzotik kadın imgesi, ürünle bağlantısız kadın imgesi, eşcinsel kadın imgesi, sportif kadın imgesi, iş kadını imgesi, ev kadını imgesi, denetlenen kadın imgesi, bağımsız kadın imgesi olarak sıralanabilir.

Anahtar Kelimeler: Anlatısal Reklam, Kadın İmgesi, Televizyon Reklamları, Göstergebilim.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

POST SOVYET KIRGIZİSTAN'DA YEREL GAZETELER VE SORUNLARI

Ömer ÇAKIN

Yrd.Doç.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, gazetecikg@gmail.com

ÖZET

Kırgızistan'ın 1991 yılında bağımsızlığını kazanması ve siyasal iktidar yapısının değişmesiyle birlikte basın, devlet tekeline çıkarılarak, özel sektörün bu alanda faaliyet göstermesinin önünü açılmıştır. Sovyetler Birliği döneminde rejimin propaganda aracı olan ulusal ve yerel gazeteler, bağımsızlıkla birlikte liberal bir yapıya kavuşarak, kurumsallaşmasını tamamlayabilmek için mücadele vermeye başlamıştır. Ancak Sovyetler Birliği sonrası, ülkede yaşanan ekonomik, siyasi ve kültürel çöküş gazeteleri olumsuz etkilemiştir. Bu çöküşten en çok etkilenen yerel gazeteler olmuşlardır. Yerel gazetelerin özelliklerine baktığımızda haftada hatta ayda bir yayımlanmak zorunda kalmışlardır. Gazetelerin sayfa sayılarının az, tirajlarının düşük ve dil çeşitliliğinin fazlalığı yerel gazetelerin gelişmesini engellemiştir. Yerel gazetelerde, ülkenin geçiş sürecinde birçok sorunla uğraşıldığı görülmektedir. Bu sorunların başında satış, reklam, dil, teknik altyapı, yetişmiş eleman yetersizliği bu sorunların başında gelmektedir. Çalışmamızda, Kırgızistan'ın etnik çeşitliliği ile dikkat çeken Oş, Celalabad ve Batken bölgeleri çerçevesinde yerel gazetelerin bu sorunları ele alınarak değerlendirilecektir. Bu nedenle bu bölgelerde faaliyet gösteren yerel gazetelerin satış, reklam, teknik altyapı, yetişmiş eleman yetersizliği, dağıtım ve benzeri birçok problemle karşı karşıya kalmasının nedenleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan, Basın, Yerel Basın, Gazeteler

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

ORHUN KİTABELERİNE GÖRE TANRI, İNSAN VE EVREN HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

Bayram POLAT

Yrd. Doç. Dr., Ömer Halisdemir Üniversitesi, bayrampolat@ohu.edu.tr

ÖZET

Orhun Abideleri; Türk adının, Türk Milleti'nin isminin geçtiği ilk yazılı metinleridir. Bu abideler, taşlar üzerine yazılmış ilk Türk tarihidir. Türk devlet başkanının millete hesap vermesi, devletle milletin karşılıklı vazifeleri, Türk nizamının, töresinin, medeniyetinin, kültürünün, dinin ve Türk düşüncesinin en büyük belgesidir. Türk askeri dehasının ve gururunun büyük bir örneğidir. Türk içtimai hayatının yüce bir tablosu, Türk edebiyatının ilk ve mükemmel bir şaheseri, hitabet sanatının güzelliğini, milli istikameti aydınlatan bir ışık olan Orhun Kitabeleri, Türk hakanlarının ilahi bir kudretle görev başına geldiklerini ve üst düzey bir devlet memuru statüsünde bulunduğunu halkına daima iyilik ve adaletle davrandığını bu kitabelerde görmekteyiz. Türk kozmogonisinin en güzel örnekleri yine buradadır. Ayrıca Orhun abideleri öğretici tarih açısından da önemlidir. Çünkü abideler, geçmişte Türk tarihinde meydana gelen tarihi olayların bir yansıması olduğu kadar, aynı zamanda da bu olayların sosyal, siyasi içtimai, kültürel, dini ve ahlaki olayların da bir yansımasıdır. Böylece Türk milletinin duyuş düşünüşü ve algılayış biçimlerini ortaya koymaktadır. Kitabelerin yazılış amaçlarını yine kitabelerde bulmaktayız. Bilge Kağan'ın "her ne sözüm varsa ebedi taşa vurdum" sözü ile hem Türk milletinin hemde yabancıların, taşa yazılanlarını okumalarını ve bilmelerini istemiştir. "On ok oğluna yabancıya kadar bunu görüp bilin, ebedi taş yontturdum" sözü ile yaptıklarını kaydederken aynı zamanda kendisinden sonra geleceklere de adeta bir ders ve öğüt vermektedir. Bu açıdan bakıldığında Orhun abideleri bir siyasetname ve felsefe kitabı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada Orhun Kitabelerinde Tanrı, insan ve evren hakkında ortaya koyduğu ifadelerden hareketle, Türk düşünce yapısında, Türk dininde ve Türk tarihinde Tanrı, insan ve evren nasıl algılandığı ortaya konulacaktır. Kaldı ki Orhun Kitabeleri geçmişten günümüze Türklerin tarih boyunca farklı farklı dinlere girmelerine rağmen, Türk sosyo- kültürel, dini ve düşünce hayatını etkilediği bilinmektedir. Bu sebeple Türklerin Tanrı, insan ve evren tasavvurunun temel dayanakları Orhun kitabeleridir.

Anahtar Kelimeler: Orhun Kitabeleri, Türk Kozmogonisi, Türk Dini, Gök Tanrı, Kişi Oğlu.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

TÜRKİYE’DE TELEVİZYON DİZİLERDE ÜRÜN YERLEŞTİRME İLE BATI YAŞAM TARZI PAZARLAMA: HAYAT ŞARKISI DİZİSİ ÖRNEĞİ

Nursel BOLAT

Uzman Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, nursel.bolat@omu.edu.tr

ÖZET

Türkiye’deki televizyon yayınlarının popüler programları olan diziler, izlenme oranları yanında insanlara sunmuş oldukları yaşam tarzları ile de gündemin tartışma konuları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışma, özellikle izlenme oranları ile dikkat çeken dizilerin, toplumu tüketim kültürü kavramı ile kuşatması ve yerleştirmeye çalıştığı yaşam tarzını, ürün yerleştirme adı altında gerçekleştirdiğinin incelenmesi şeklinde tanımlanabilir. Geniş bir kapsama sahip olan bu tanımlama ürün yerleştirme, reklamlar ve pazarlama üzerinden belli bir dizinin incelenmesi ile sınırlandırılmaktadır. Yaşam tarzı pazarlama, modernleşme kuramı ve modernleşmenin eleştirisi kapsamında değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, moda, zevk ve arzuların başkalaştırılması ile yaşam tarzları tüketicilerin istek ve beklentileri yönünde şekillendirilmektedir. Çalışmamızda, iletişim araçlarından popüler bir kitle iletişim aracı olan televizyon ve televizyon dizilerinden “Hayat Şarkısı” dizisi örneklem alınarak, incelenmektedir. Hayat Şarkısı dizisi üzerinden dizilerle yerleştirilmeye çalışılan bir yaşam tarzı kültürü olan batı tarzı burjuvazi yaşamların Türk kültürel yapısı içine yerleştirilmeye çalışılması inceleme alanını oluşturmaktadır.

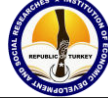
Anahtar Kelimeler: Televizyon dizisi, modernleşme, yaşam tarzı, ürün yerleştirme, tüketim

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

ROL ÇATIŞMALARININ ÖRGÜTSEL SAĞLIK ÜZERİNE ETKİLERİ

Ömer okan FETTAHLIOĞLU

Doç.Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ofettahlioglu@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın ana amacı, örgütlerde ortaya çıkan rol çatışmalarının örgütsel sağlık üzerindeki etilerini ortaya koymaktır. Rol çatışması, kişinin üstlendiği statü ve toplumsal yapıda yer edindiği alana göre sergilediği davranışlardır. Bi kişinin birden fazla rol üstlenmesi ile ortaya çıkabilen rol davranışları, işletme hayatına da olumsuz yönde aksetmektedir. Hatta rol çatımlarına bağlı ortaya çıkan sorunsal diğer çalışanlara da olumzu yönde yansıyabilmektedir. Bu durumda da örgütsel sağlık olgusu üzerinde de olumsuzluklar ortaya çıkarabilmektedir.

İki kavramın bir arada ele alınmasına yönelik olarak gerçekleştirilen anket çalışması ile elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; rol çatışmalarını sıklıkla yaşayan çalışanlarda diğer çalışanları rahatsız edebilecek davranışlar ortaya çıkmasınedenen olduğu, ayrıca örgütsel sağlık unsurunun da olumsuz yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular literatürel bulguları da desteklemektedir. Farklı sektörlerde yapılabilecek uygulamalar konunun daha da yaygınlaşmasına olumlu katkı sağlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Rol, Rol Çatışmalar, Örgütsel Sağlık.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

GÜMRÜK BİRLİĞİNİN TÜRKİYE’NİN TARIM ÜRÜNLERİ TİCARETİNE ETKİSİN TEORİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

The Effect of Customs Union in Agricultural Products Trading Of Turkey

Mustafa METE

Yrd.Doç.Dr., mete@gantep.edu.tr, Gaziantep Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada öncelikle Türkiye'nin GB'ne girme süreci ele alınarak GB'den Türkiye'nin beklentileri sıralanmıştır. Ayrıca bu çalışmada Türkiye'nin GB'ye kabul edilmesiyle birlikte tarım ürünleri dış ticaretinin etkileri detaylıca tartışılmıştır. Yapılan bu tartışmalar AB ile gerçekleştirilen dış ticaret göstergeleri üzerinden yapılmıştır. Göstergeler incelendiğinde oransal olarak bir büyüme meydana geldiği gözlenmiştir, ancak beklenen büyümeyi tam manasıyla karşılayıp karşılamadığı tartışma konusudur .

Anahtar Kelimeler: GB, AB, Tarım Ürünleri Dış Ticareti, Türkiye Ekonomisi

ABSTRACT

In this study, the process of entering Turkey into the Customs Union was first considered and the expectations of Turkey from the Customs Union were listed. In addition, in this study, the effects of foreign trade of agricultural products have been discussed in detail with the acceptance of Turkey to the Customs Union. These discussions were made on the basis of the foreign trade indicators realized with the European Union. When the indicators were examined, it was observed that there was a proportional increase in growth, but the expected growth was the result that could not be met.

Key Words: Custom Union, European Union, Foreign Trade of Agricultural Products, Turkey's Economy

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

BİRLİKTE YENİ ARAYIŞLAR: TÜRKİYE-TÜRK DÜNYASI KARDEŞ ŞEHİR İLİŞKİLERİ

Kasım KARAMAN

Doç.Dr., Erciyes Üniversitesi, kasimkaraman@hotmail.com

ÖZET

Kardeş şehir, ulusal ya da uluslararası düzeyde, iki şehir veya kasabanın ekonomik, siyasi, kültür, eğitim, turizm, sağlık, çevre gibi alanlarda işbirliklerini öngören protokolleri ifade etmektedir. Amaçlar ve yapılanmalar bakımından protokoller yerel, bölgesel ve küresel boyutta değerlendirilebilir. Son yıllarda, Avrupa Birliği, Avrupalı kimliği altında üye ülkeleri, Avrupa'nın tarihsel bölünmüşlüğü ve farklı kültürel yapılarını kent eşleşmeleri yoluyla aşmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda kent eşleşmeleri Avrupa için yerel aktörlerin girişimiyle oluşturulan bölgesel bir işbirliğinin yeni bir aracı olarak gelişmektedir. Avrupa yerel yönetimleri kent eşleşmeleri yoluyla bir taraftan bilgi birikimlerini paylaşma, ortak projeler geliştirme ve sürdürülebilir ortak kalkınma stratejileri geliştirme imkânları ararken diğer taraftan enerji, gıda, su, hava kirliliği, göç ve iklim değişikliği gibi bölgesel ve küresel problemlerin çözümünde de işbirliği kurmayı amaçlamaktadırlar. Haziran 2016 itibariyle, Türkiye'den 392 belediye 127 ülke ve 1547 belediye ile kardeş şehir protokolü imzalamıştır. Türk Dünyası özelinde ise Türkiye'den 52 belediyenin, başta Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Kazakistan gibi ülkeler olmak üzere, yaklaşık 357 belediye ile kardeş şehir protokolü bulunmaktadır. Kardeş şehir protokolleri, ilişkilerin içeriği ve sürdürülebilirliği açısından işlevsel gözükmemektedir. Protokol yapılan belediyelere, Türkiye'den protokole taraf belediyeler tarafından iş makinesi, alt yapı çalışmaları, inşaat işleri gibi bazı destekler sağlanmakla birlikte, ilişkiler genellikle karşılıklı ziyaretlerle sınırlı kalmaktadır. Diğer taraftan belediyelerde kardeş şehir ilişkilerini yürütecek, bilgi akışını sağlayacak, işbirliği imkânları artıracak ya da yöneticilere bu konuda danışmanlık yapacak yeterlilikte uzman kadrolar bulunmamaktadır. Türkiye-Türk Dünyası ilişkilerinin ekonomik, siyasi, eğitim, sağlık gibi birçok alana yayılması ve ortak bir kültür politikasının oluşturulmasında kardeş şehir protokolleri önemli bir işlev görebilme kapasitesine sahiptir. Bu çerçevede Türkiye'deki belediyelerin Türk Dünyası içinde yer alan belediyelerle sürdürülebilir kardeş kent protokollerinin sayısının artırılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Kardeş kent, Kent eşleşmeleri, Türk Dünyası, Belediye

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines

ICSSCA-IV

ASKERİ LOJİSTİK VE ÖNEMİ

Neslihan BOLAT BOZASLAN

Okutman Dr., Gaziantep Üniversitesi, bolat@gantep.edu.tr

ÖZET

Lojistik faaliyetler, iâşe, ibate, nakliye ve sıhhiye hizmetlerinden oluşan bir zincirdir. Bu faaliyetler, savaşların kazanılmasında ya da kaybedilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. “*Ordular midelerinin üzerinde yürürler*” der Napolyon. Bu söz askeri lojistiğin önemini ifade etmesi bakımından son derece önemlidir. Bu güne kadar yapılan savaş tarihi araştırmalarında savaşın yalnızca cephe kısmı ele alınmış, cephe gerisi ihmal edilmiştir. Oysa lojistik faaliyetler vasıtasıyla cephe ile iç kesimler arasında kesintisiz bilgi edinmek mümkün olacağından hem savaşın gidişatı hakkında bilgi edinilmekte hem de cephede savaşan ordunun ihtiyaçları giderilmektedir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı lojistik faaliyetler bakımından bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü dünya ülkeleri ilk defa top yekûn bir savaş içine girmiştir. Bu sebeple seferberlik için çağrılan insan sayısı artmış ve insanlar üretici konumdan tüketici konuma geçmiştir. Üstelik savaşın beklenenden uzun sürmesi hem cephede hem de cephe gerisinde lojistik faaliyetler bakımından büyük sıkıntılara neden olmuştur. Bu savaştan alınan dersle İkinci Dünya Savaşında ordular lojistik açıdan daha planlı hareket etmişlerdir. Japonya ve ABD'nin çalışmaları neticesinde askeri lojistik bir disiplin olarak karşımıza çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lojistik, Ordu, Birinci Dünya Savaşı, Cephe.

ABSTRACT

Logistics is a chain of activities, subsistence, payment, transportation and sanitary services. These activities have an important influence on the acquisition or loss of wars. Napoleon says, "They will walk on the army's mids." This remark is crucial in terms of expressing the importance of military logistics. In the war history investigations made up to this day, only the front part of the war has been dealt with and the rear has been neglected. However, because it is possible to obtain uninterrupted information between the front and the interior sections through logistical activities, both the information about the war and the needs of the fighting army are eliminated. Especially the First World War is a turning point in logistics activities. Because for the first time in the world countries have entered into a total battle. For this reason, the number of people called for mobilization has increased and people have moved from the manufacturer position to the consumer position. Moreover, the long-lasting war has caused great distress in terms of logistics activities both on the front and behind the front. In the course of World War II, the army learned more about logistics. As a result of the studies of Japan and USA, military logistics discipline has emerged as a discipline.

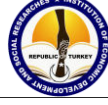
Key Words: Logistics, Army, First World War, Front.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

TÜKETİM OLGUSU ve PAZARLAMA

Hanifi Murat MUTLU

Doç.Dr. Gaziantep Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Uluslar Arası Ticaret ve Lojistik
Bölümü, 27310-Şehitkamil/Gaziantep, mutlu@gantep.edu.tr

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Miller (2012), Tüketim Evrimi isimli kitabında, günümüz insanının, ÇALIŞ-SATIN AL-ARZULA sarmalı içerisine kendini hapsederek, tüketim değirmeninde öğütüldüğüne işaret etmektedir. Gündelik hayatımız içerisinde sadece sıradan bir gözlem yaptığımızda bile, çevremizdeki birçok insanın (ki kendimiz için de geçerli) aşırı tüketme isteklerini, hemen hemen her boş zamanını küçük büyük demeden bir alışveriş merkezlerinde “ne alsam” kafa yapısıyla geçirdiklerini, her şeylerini kolaylıkla çöpe atıp ve yine aynı kolaylıkla yenisini satın aldıklarını görebiliyoruz. Böyle bir tüketici grubunun oluşmasının günah keçisi de -yine aynı topluluk tarafından- pazarlama faaliyetleri ve pazarlamacılar olarak tanımlanabilmektedir. Bu çalışmanın amacı pazarlama olgusunun, tüketim faaliyetlerindeki rolünü ortaya koymaktır. Çalışmanın ana problemi, pazarlamanın gerçekten bir günah keçisi mi yoksa masum mu olduğunu tartışmaktır. Dolayısıyla, çalışma tüketim kavramının açıklanması, tüketime neden olan faktörler, aşırı tüketim ile tüketim karşıtlığı iki uç noktasının pazarlama açısından taşıdığı anlam ve tüketim ile pazarlama arasındaki bağın tartışılacağı başlıklardan oluşmaktadır.

Tüketim, meşru bir ihtiyaç karşılığı olsun ya da olmasın, bunların giderilmesi için harcanan veya harcanması göze alınan maddi ve manevi değerlerin seferber edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Torlak, 2016). Tanımdan da anlaşılacağı üzere tüketimin temelini ihtiyaçlarımız oluşturmaktadır. Bu noktada pazarlama faaliyetlerini günah keçisi olarak gören düşüncenin ilk varsayımı; pazarlamacıların bireyde var olmayan ihtiyaçları yarattığına ilişkin toplumsal yargıdır. Bu ne kadar doğrudur? Pazarlamanın konusu içerisine giren ihtiyaç kavramı, aslında uzun zamandır insanoğlunda var olan ve Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi içerisinde yer alan kavramdır (Koç, 2008). Dolayısıyla, fizyolojik ihtiyaçlarımızdan başlayıp sırasıyla, güvenlik ihtiyacı, ait olma, sevgi, sevecenlik ihtiyacı, saygınlık ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacına kadar var olan bu temel ihtiyaçlar sinsilesinin pazarlamacılar tarafından yaratılması olası görünmemektedir. Pazarlamanın yapabileceği ancak var olan bu ihtiyaçları tatmin edecek değişik alternatifleri yaratmaktan ibarettir.

Tanınımın ikinci bir unsuru ihtiyacın meşruluğu kavramıdır. Tüketim kavramını, salt tüketmek eylemi neticesinde oluşan bir olgu olarak ele alınır ise meşrutiyet kavramını fazlaca tartışmaya gerek yoktur. Ancak, bir kol saati için 2,2 milyon dolar ödemek, astragan bir kürk için henüz 10-15 günlük kuzuyu kesmek ya da sadece çantanızın kenarına asacağınız bir anahtarlık için indirimli 7.000 TL fiyat ödemeye razı olmak be bu örneklerle benzer birçok tüketim örneğinin meşrutiyetinin tartışılması tüketim ve pazarlama açısından son derece önemlidir. Torlak (2016), bir ihtiyacın meşruluğunu belirleyen temel unsurlar olarak, evrensel ahlaki değerlerin, toplumsal değer yargılarının, ihtiyaçların giderilmesinde tüketilen kaynakların ve bu kaynakların insan sağlığı ve çevreye olan etkilerinin önemli rol oynadığını belirtmektedir. Ayrıca, meşruluk kavramının

değerlendirilmesinde, bu unsurlardan bağımsız olarak, her olayın kendi bağlamında değerlendirilmesinin daha doğru bir analiz yöntemi olacağına işaret etmektedir.

Tanımın üçüncü ve son unsuru, ihtiyacın giderilmesi için harcanan ve harcanması göze alınan maddi ve manevi değerlerdir. Bankalararası Kart Merkezi (BKM) verilerine göre, ülkemizde 2016 yılı sonu kredi kartı sayısı 58.215.318 adet ve işlem miktarı 588.466.110.000 TL'dir. Tüketim sadece, maddi anlamda daha fazla harcamamıza ve gelecekteki gelirlerimizin borçlanmasına neden olmamaktadır. Tüketmek adına birçok manevi değerlerimizden de vazgeçiyoruz. Iphone satın almak için böbreğini satışa çıkararak ya da yirmi ayrı sevgilisine Iphone satın alarak ev satın alan gibi insanların tüketmek adına daha hangi insani, ahlaki, toplumsal ya da etik değerlerinden vazgeçebileceklerini düşünmekte yara vardır. Neden bu manevi değerlerimiz kolaylıkla harcanabilir hale geldi? Çalışmanın ilk giriş cümlesinde belirtmiş olduğumuz sarmal bizi bu noktaya getirebilmektedir. Uzman psikolog Yanık (2016), bu sarmaldaki ilerlemenin kişiye mutsuzluk virüsü bulaştıracığını, tedavi edilmemesi durumunda hem ruhsal hem de bedensel rahatsızlıklara yol açacağını belirtmektedir. Dolayısıyla, tüketim derken kendimizi tüketir hale geliyoruz.

Yukarıda bahsedilen bu sorunların içerisinde pazarlamanın payı nedir? Pazarlama, kendi düşünsel gelişimi içerisinde bugün geldiği nokta dikkate alındığında, müşteriye bir av gözü ile baktığı dönemlerin çok çok ilerisindedir. Ancak, aşırı tüketimi körüklemenin pazarlamanın mottosu olarak algılandığı dönemler geçmişte olmuştur. Her ne kadar ve ne yazık ki hala günümüzde bu ilkeyi benimseyen ve karlı bir biçimde hayatlarını sürdüren işletmeler vardır. Maalesef ki pazarlamanın günah keçisi olmasına neden olan bu işletmeler, pazarın kendilerine sundukları rekabetçi boşluklar, yasal düzenleme eksiklikleri ve tüketici bilgi eksikliği ve bilinçsizliği gibi nedenlerle yaşamlarına ve tüketiciyi daha fazla tüketme konusunda iştahlandırmaya devam etmektedirler. Bu iştahlandırmanın meteforik bir örneği olarak, T.C. Sağlık Bakanlığı obezite ile mücadeleyi öncelikli bir sorun olarak ele almaktadır.

Bireylerin tüketim nedenleri ile tüketim karşıtlığına yönlendiren nedenleri örtüşmemektedir. Uz (2016), tüketim karşıtlığının nedenleri olarak Chatzidakas ve Lee (2012)'nin çalışmasına atıfta bulunarak bireylerin sahip olduğu;

- a) Etik kaygıların,
- b) Çevresel kaygıların,
- c) Tüketici direnişinin, belirli bir küresel tüketim baskısı ya da küresel tüketim kültürüne karşı geliştirdiği tepkinin,
- d) Sembolik kaygıların tüketim karşıtlığını oluşturabileceği ifade etmektedir.

Pazarlama tüketime, aşırı tüketimin yarattığı doyumsuzluk ile dünya ile ilişkisini minimuma indirmiş ve rızkın tanrıdan geleceğine inanarak fakir hayatı seçen bir Sadhu (Hint fakiri) gibi tüketmeme eylemlerine birinin iyi diğerinin kötü olarak değerlendirildiği noktadan bakmamaktadır. Pazarlama, artık tüketici merkezli yapısından insan odaklı Pazarlama 3.0. konseptine geçiş ile değere dayalı, insanları sadece tüketici olarak görmeyen, akıl, kalp ve ruh taşıyan ve ürün ve hizmetlerin satın alınmasında ve tüketilmesinde insanlık için endişe duyan bireylere hizmet ettiğinin farkında olan bir yapıya bürünmektedir (Kotler vd., 2012). Dolayısıyla pazarlama hedef kitlesine "tüketmeden, tüketim" yaklaşımı ile doğru tüketim örneklerini benimsetmelidir.

Anahtar Kelimeler: Tüketim, Aşırı Tüketim, Tüketim Karşıtlığı, İhtiyaç, Pazarlama

Kaynaklar

Chatzidakis, A., & Lee, M. S. (2013). Anti-consumption as the study of reasons against. *Journal of Macromarketing*, 33(3), 190-203.

Koç. E. (2008). *Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri Global ve Yerel Yaklaşım*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2012). Pazarlama 3.0. Çeviren: Kıvanç Dündar. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Miller, G. (2012). Tüketimin Evrimi Cinsiyet, Statü ve Tüketim. Çev. Gülçin Vardar. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Torlak, Ö. (2016). Tüketim Bireysel Eylemin Toplumsal Dönüşümü. İstanbul: İnkılap Basım Yayım.
- Uz, N.N. (2016). "Tüketim Karşıtlığı". İktisat ve Toplum, Yıl: 7, Sayı: 73, 38-40.
- Yanık, A. (2016). "Tüketimi Tetikleyen Faktör Olan Doyumsuzluk Hastalığı Nedir?". İktisat ve Toplum, Yıl: 7, Sayı: 73, 50-51.

ТҮРКІМЕННІҢ ҰЛЫ ОЙШЫЛЫ АҚЫН М.ФРАГИДІ ТАНЫТУДЫҢ КЕЙБІР ЖОЛДАРЫ

Жұмажанова Төкен Қонысбайқызы

п.ғ.д., профессор Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Қазақстан Республикасы, Алматы қаласы
medeubaeva_kt@mail.ru

Мақтұмқұлы – ХҮІІІ ғасырда өмір сүрген түрікмен халқының классик ақыны. Есімі Шығыстың ұлы ақындары Фирдоуси, Сағди, Низами, Науаилармен қатар тұратын түрікмен әдебиетінің классигі. Мақтұмқұлы Фраги – өз кезінің, өз дәуірінің өкілі. Көшпелі түрікмен халқының ел бірлігін сақтаудағы, жас ұрпақты елін-жерін қорғауға, биік адамгершілікке шақырудағы құрал поэзия болды. Сол себептен де М.Фраги шығармалары көбінесе дидактикалық-пәлсафалық сарында келеді. Ақпараттық-танымдық құрал да, тәрбиелік құрал да, шақырушылық құрал да өлең-жыр болғандықтан, елін жан-тәнімен сүйетін Мақтұмқұлы поэзия арқылы халқына тіл қатады. Оларда ақын ізгілік мұраттарды ту етіп көтереді, оның бірден-бір жолы – адамгершілік, рухани тәуелсіздік деп біледі. Бұл жағынан оның поэзиясында сол заманның гуманистік құндылықтары алға шығарылады.

Мақтұмқұлы достықты, махаббатты, адал еңбек пен ғылымды насихаттаған.

Ойындағы құр қиял –

Мақсат емес жиған мал.

Еңбегіңе бол адал.

Ғылым табар шақ керек, –

дейді.

Ол өзі ғылымға кеңінен құлаш сермей алмағанына өкінеді. Бірақ өз арман-қиялының биік екенін «Дегейсің» өлеңінде анық танытады. Өзі өмір қиындығын көп көрген, күнкөріс үшін қолөнершілікпен шектелген ақын ғылым, өнер жолын дамытуды кейінгі ұрпақтан күтеді. Өзі оны көптеген өлеңдерінде насихаттаған.

Мақтұмқұлы өлеңдерінің көпшілігі қоғамдағы әділетсіздікті сынап көрсетуге арналған. Ақын өз өміріне байланысты «Айырылдым», «Жар керек» сияқты өлеңдерін жазған.

Бұлбұл құс зар шегіп,

Гүл бақшамнан айырылдым.

Екі көзден жас төгіп

Сүйгенімнен айырылдым, –

деп ақын іштегі мұңын сыр ғып шертеді.

Мақтұмқұлы шығармашылығында оның эстетикалық көзқарасы, ақындықтың мұрат-мақсаты айқын тұжырымдалған. Ақынның халық өмірімен тығыз байланысы, еңбекші елдің әлеуметтік тіршілігіне үңілу, өз елінің бостандығы мен азаттығын аңсау, өз басының өнерімен халқына пайдалы қызмет ету идеялары – міне, ақынды батыл да өткір шығармашылық еңбекке жұмылдырған – осылар. Оның эстетикалық көзқарастары да осы негізде қалыптасты.

Ол өз туындысында адам жанын түсінуге, уақытында әр нәрсенің нарқын қасиеттеп, қадірлеуге үндейді. Елге, жерге деген махаббат, сондай-ақ сөз қадірін білу, бағалау үлкен

мәрттіктен туатынын анық аңғарта отырып, өзі саралап жауап беруге тырысады. Ақынның тұжырымдап айтқан түйіні – береке, бірлік, түсіністік.

Заманымыздың заңғар жазушысы Шыңғыс Айтматов: «XVIII ғасыр – Мақтұмқұлы өлеңдерінің ғасыры болды. Мақтұмқұлының ғасырдан ғасырға жеткен жыр мұрасы халықаралық өлең әлемінде өзінің лайықты бағасын алды. Ол жүрегі сөйлеген философ болатын» деген екен. Бұл – Мақтұмқұлы шығармашылығына дәл берілген баға. Басынан өткізген сан қилы замандарда да түрікмен халқы әдеби-рухани құндылықтарың қашан да жоғалтқан емес.

Ол – елін сүйген патриот. «Ердің ерлігі еліменен» деген идея оның өлеңдерінен жиі ұшырасады. Ел бастар батыр ұлдарды, олардың елімен ынтымағын ақын сүйіп жырлаған.

Батыр болса, бол білсін қайырлы,

Кеудесі кең ақыл-ойға пайымды.

Түзде жүрсе, қарасын сан қиырға

Өз жеріне өнер, ісі керек-ті.

Зердесінде бары болса жігіттің,

Қалмас жатып сыртқа шығар ол екпін.

Елге біткен батырлықты, жүректі.

Басқаруға батыл кісі керек-ті.

Бұл тақырыпта Мақтұмқұлы өлеңдерінде елдің тәуелсіздігін сақтау үшін тек бірліктің жеткіліксіздігі, ерлік пен батырлық дәстүрді берік сақтау қажеттігі қозғалады. Осыдан барып оның шығармаларының басты кейіпкері – елі үшін еңіреген ердің жаңа образы толысады. Мұндай жігіттің бейнесінен ақын бір сөзді табандылықты, елін қорғау үшін әрқашан даяр батырлықты көреді.

М.Фраги шығармалары қашанда құнды. Ақын жырының өміршендігі сондай, тіпті бүгінгі күндегі кейбір өмір шындықтарын суреттеп отырғандай әсер қалдырды. Ел тағдыры, адамгершілік т.б. қашанда бірінші кезекте орын алады. Оның халықшыл үні, даусын естігендей боламыз. Ақынның сөз қолданысында салыстырып, тұспалдап сөйлеу басым көрінеді. Кеселден айығудың жолын іздеп, шарқ ұрады. Ақын өз заманының шындығын жаңаша бейнелеп жеткізуге тырысады. Ол қашанда өз өлеңдерін халқым түсінсе екен деген мақсатпен қарапайым тілмен бейнелейді.

Түрікмен халқының тарихындағы ауыр кезеңдерге байланысты (XVIII ғ.) Мақтұмқұлының елді азаттыққа, бірлікке шақырған отты жырлары туды. Батырлықты, елдікті, бірлікті өз шығармаларына арқау етті. Ақын өз халқының болашағына, қажымас қайратына, биік рухына үлкен сеніммен қарайды. Мысалы: «Түрікмен тағдыры» өлеңінде ойшыл ақын өз тағдырын халық тағдырымен бір тұтастықта алып жырлайды. Халық мұңы өз мұңы екенін, халық бақыты өз бақыты екенін, ел тағдыры, бірлік, ынтымақта деп жарыла, ақтарыла жырлап, «әлі оңынан тұрар желі түрікменнің» деп жақсылыққа сенеді.

Мысалы:

Әділ мекен, байтақ оның саясы.

Жайылады шөлінде нар, маясы.

Кеңі түсер жайларының аясы,

Қарық болар көлге шөлі түрікменнің...

Дос келетін болса достың қасына.

Тебіренеді топырағы, тасы да.

Жұрт жиналса бір дастарқан басына,

Бағы жанып тасар нұры түрікменнің, –

дейді. Өз халқының көкірегіндегі сөзін сөйлеу, арман-мұңын жырлау, болашағын дұрыс тани білуге көмектесу ақын өлеңдерінен анық байқалады.

Ақынның «Ақырзаман» деген өлеңінде тағы бір терең сырға кездесеміз, өмірдегі небір келеңсіз жайларды тауып айтқан, дөп басқан жерлерін оқи отырып, қалай жіті байқағанына риза боламыз. Ақын жүрегін қорқыныш сезім билейді. Ақырзаман келіп қалған жоқ па?..

Кімді де болса ойландырар, сан сұрақтың шешімін табуға ұмтылдырар парасатты ойға, ізгілікке жетелей түседі. Ақын жырының өміршеңдігі сондай, тіпті бүгінгі күндегі кейбір жағдайларды суреттеп отырғандай әсер қалдырады. Адамгершілік пен ел тағдырын ерекше қадірлеген ақынның халықшыл үні, даусы анық көрініп тұр. Сөз қолданысында салыстыру, тұспалдап сөйлеу басым.

Мысалы:

Төрағасы дөкірленіп барады,
Көзді жұмып, алады да параны.
Бет бақтырмай аппақ дейді қараны –
Ақырзаман қалмады ма жақындап?

Немесе:

Әкелер мәз жебір болып ұлы өссе,
Шешелер мәз, жеңіл болып қызы өссе,
Дүниені бүлдіріп жүр не сабаз –
Ақырзаман қалмады ма жақындап?

Әдеп кетті, ұят кетті жастардан,
Ойнап-күлу, оларда жоқ басқа арман.

Бұл сезімді, табылар ма қостар жан,
Ақырзаман қалмады ма жақындап?

Белшесінен күнәға ел батулы,
Үйренді олар бірін-бірі атуды.

Кәсіп қылды арақ-шарап сатуды –
Ақырзаман қалмады ма жақындап? –
дей келіп өзінің жігерін қайрай түседі:

Мақтымқұлы, мақсатыңды айқында,
Аузың барды бұның бәрін айтуға.

Дүние – еш, жүрек келді алқымға –
Ақырзаман қалмады ма жақындап?

Әр шумақтарында кесек-кесек түйін жатыр. Осылай тереңнен толғап, өзі көрген шындықтың бетін аша отырып, одан айығудың жолын іздестіруге үндейді.

Қорыта айтқанда, Түрікмен әдебиетінің XVIII ғасырда өмір сүрген атақты классик ақыны Мақтымқұлы Фраги көптеген өлеңдер қалдырған. Оларда ел қорғауға шақырған эпикалық сарын, лирикалық нәзік сезім, пәлсафалық насихат, ақыл-өсиет, өзіндік көркем жарасымды орын алған. Өз заманының шындығын жаңаша бейнелеуде ол өзінен кейінгі (XIX ғ.) лирик ақын Молланепес, Кеминелерге жарқын жол ашып берді. Бұлар – Мақтымқұлы мектебінен өткен ақындар. Түркменнің әйгілі ақыны Кеминенің: «Мақтымқұлы ақындық аймақтың астығын түгел орып кетті, біз содан қалған бірді-екілі масақты терушілер ғанамыз», – деген сөздерінен-ақ ақынға деген сүйіспеншілігін, оның талантына деген ерекше ілтипат ықыласты анық көруге болады. Мақтымқұлы түрікменнің ақындық тілін халықтың тіліне жақындата отырып, оны едәуір өзгертті. Мақтымқұлының ақындық шеберлігі түрікмен поэзиясында ең озық деп есептелінеді. Ол ақындардың кейінгі ұрпағына үлкен ықпал жасады. Ол өзінің ой-пікірлерінің жаңашылдығымен, ақындық өнерінің күшімен демократтық, ағартушылық әдебиеттің үздік өкілдерінің қатарын толықтыра түседі.

Бүгінде Мақтымқұлы өлеңдері көптеген басқа елдер тілдеріне аударылып, оқырманын табуда. Фраги өлеңдері қазақ жұртына Дүйсенбек Қанатбаев аудармасында жетті деуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

Келімбетов Н., Қанафин Ә. Түркі халықтар әдебиеті, А., 1996.

Жұмажанова Т. Мақтымқұлы Фраги туындыларының қазақ әдебиетінде алатын орны // Қазақ тілі мен әдебиеті, №9/2015, 5-10 бб.

Мырзахметұлы М. Абайтану. 1-кітап, Астана, 2010-554 б.

Оразалиев. Түбі бір түркі халықтары //«Түрік халықтар әдебиеті тарихының өзекті мәселелері: өткені, бүгінгі және ертеңі» атты ғылыми-теориялық конференция. – Тараз, «Сенім», 2015, 752 б.

Қанафин Ә. Түркі халықтар әдебиеті (әдебиет пәні мұғалімдеріне жетекші құрал) «Рауан», Алматы, 1993.

6. Тыныбаева Ө.К., Жұмажанова Т.Қ. Түркі тілдес халықтар әдебиетінің кейбір үлгілері. (Хрестоматия). Алматы, «Білім», 2007. 244-248 бб.

7. Медеубаева К.Т. Түркі тілдес халықтар әдебиеті. ЖББ мектептердің 10-11-сыныптарына арналған элективті курс бағдарламасы. Алматы, 2009.

8. [Мақтымқұлы Ф.](#) Таңдамалы [Текст] / ауд. Д. Қанатбаев. - Алматы: Білім, 2000.

ҚАЗАҚ АҒАРТУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫ АРҚЫЛЫ «КЕМЕЛ АДАМ» ТҰЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Ибраимова Л.Н.

п.ғ.к., доцент Тараз мемлекеттік педагогикалық институты
Қазақстан, Тараз қаласы
alua_87.87@mail.ru

Қазіргі кезеңде елімізде әлемдік білім беру кеңістігіне еруге бағытталған жаңа талаптарға лайықты білім беру жүйесі жүзеге асып келеді. Бұл оқу-тәрбие үдерісінің педагогикалық теориясы мен іс-тәжірибесін мәнді өзгерістермен халықаралық білім беру деңгейіне жетуді көздейді. ҚР-ның Президенті Н.Назарбаев білім саласына ерекше басымдылық беріп, жастардың білім-біліктілігін жетілдіру үшін барлық жағдай жасауда: «Қазақстан-2050» Стратегиясында: «Біздің жастарымыз оқуға, жаңа ғылым-білімді игеруге, жаңа машықтар алуға, білім мен технологияны күнделікті - өмірде шебер де тиімді пайдалануға тиіс. Біз бұл үшін барлық мүмкіндіктерді жасап, ең қолайлы жағдайлармен қамтамасыз етуіміз керек...» деп, аталған бағыттардың табысты іске асырылуы ең алдымен, тек білімнің сапасымен анықталатыны белгіледі [1]. Ендеше, қазіргі таңдағы білім беру жүйесінің мақсаты - өзгермелі даму үстіндегі ортада өмір сүруге бейім, қоғам мүддесіне үлес қосуда өзін-өзі белсенді етуге дайын, бәсекеге қабілетті, шығармашыл, кемел, білімді тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Демек, қоғамдық дамудың қазіргі үрдісі өзінің іс-әрекетін тиімді жоспарлай алатын, танымдық қызметінде алынған білімді орынды пайдалана білетін, түпкі нәтижеге жету үшін әр түрлі топтардағы адамдармен тиімді қарым-қатынас диалогіне түсе алатын рухани бай, адамгершілік мол, қайырымды, білімді, кемел адам тұлғасын тәрбелеу мәселесі қойып отыр. Кемел адам тұлғасын қалыптастыру бұл өте өзекті мәселе. Оның тұлғалық қасиетінің дамуы мен қалыптасуы мектепте оқыту мен тәрбиелеудің басты мақсаты болуы керек. Бұл жөнінде ежелден – ақ ұлы ойшылдарымыз Әл – Фараби, Ж. Баласағұн, М.Қашқари, Қ.А. Иассауи еңбектерінен байқауға болады. Ізгілік, қайырымдылық, мейірімділік, әділдік, шыншылдық, кішіпейілділік, имандылық, т.б. қарапайым адамгершілік құндылықтар болмаса, олардың орнын ешқандай терең білім толтыра алмайтынын өмірдің өзі дәлелдеуде. Жас ұрпаққа ғылыми білім берумен шектелу аз, оларды адамгершілік, рухани жағынан нағыз кемел адам етіп қалыптастыру қажеттігін қазақ ағартушылары Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев, С.Торайғыров, Ш.Құдайбердиев, С.Көбеев, М.Дулатов, А.Байтұрсынов, М.Жұмабаева және т.б. секілді ғалымдардың еңбектерінде кең тоқталған. Ертеректе, нақтырақ «кемел адам» мынадай антықтама берілген: Кемел адам - (араб. “инсан-и камил” – толық адам) – ақыл-ойы толысқан кісі. Діни ілімде кемел адам – кісілікке жат қылықтардан әбден арылып тазарған, ішкі жан-дүниесі ағарып, рухани қасиеті артқан, мүлтіксіздіктің қалыбы мен негізіне мейлінше жақындаған асыл адам. Кемел адамның әрбір іс-әрекеті Алла тағалаға арналады. Ол – адасқандар үшін темірқазықтай жол көрсетуші, жолда қалғандар үшін – көпір, үміті үзілгендер үшін – ашылар есік. Әр кезеңдегі ойшылдар адам атының сақталып қалуы үшін толыққанды немесе кемел адам болудың жолдарын іздестірген және өздерінше әр қилы пікірлер білдірген. Бірі сол адамға лайықты дұрыс жол бар екеніне сенсе, енді бірі адам бойындағы қаншама сұмдықтарды көріп қорықты [2]. Кемел адам ұғымы қазақ әдебиетінде ұлы ақындар мен Абайдан бастап сөз болып келеді. Бұл

ұғымның арғы төркіні Жүсіп Баласағұнның «Құтты білік» дастаны мен сопылық сарындағы туындылардан тамыр тартады. Сопылық сарындағы поэзияда Кемел адам ұғымы екі таным тұрғысынан бір-біріне тығыз байланыста жырланады. Бұл құбылыс, әсіресе, «Құдатғу білік» дастанында өзінің айқын белгісін аңғартып, ондағы Күнтуды (Әділет), Айтолды (Дәулет), Огдүлміш (Ақыл) үшеуі, яғни Әділет, Дәулет, Ақыл осы өмірге қызмет етуге ұмтылған кемел адам бейнесінде жырланады.

Қазақ даласында тұңғыш рет мектеп ашып, болашаққа оқу-білім сәулесін таратқан халқымыздың ағартушы-педагогы, балалар әдебиетінің атасы – Ы.Алтынсариннің тәрбие саласындағы мұраларын жас ұрпаққа үлгі ету, тәрбие жұмысында пайдалану - баршамыздың парызымыз. Ол өз еңбектерінде кемел адам тұлғасын қалыптастыру жайлы өз етеді. Оның әңгімелерінің жастарға тәлім-тәрбие беруде маңызы өте зор. Ол жастарды әдептілікке, сабырлыққа («Алтын шеттеуік»), қанағатшылдыққа («Қанағат»), мейірімділікке («Шеше мен бала»), ұқыптылыққа («Бір уыс мақта»), әділдікке («Әділдік»), еңбексүйгіштікке («Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш»), т.б. өнегелі істерге үгіттейді [3]. Кемел адам туралы ой Қазақтың ұлы ағартушысы Абай шығармаларында толық адам, жарым адам, камили инсани, толық сөздер арқылы жүйелі түрде жауәнмәрттілік (көне түрік тілінде zomard – жомарт) ілімі негізінде таратылып отырады. Абайдың адамгершілік негіздері туралы ой-пікірлері жауәнмәрттіліктегі ақыл, әділет, рахым жайлы ізгілік ұғымдармен сабақтасып жатады. Кемел адам сипатына тән нәрсе – нұрлы ақыл, жарым адам сипатына – суық ақыл сай келеді. Нұрлы ақыл әділетсіз іске аяқ баса алмайды. Суық ақыл әділетті белден басып, ардан түсіп, өз пайдасы үшін зиянды іске көз жұмып бара береді. Абайдың «Он жетінші» қара сөзінде өзінің логикалық жалғасын тапқан сияқты. Абайдың осы сөзінде «Қайрат», «Ақыл» және «Жүрек» үшеуі әрқайсысы өзін мықты санап, айтысып, таласып, ақыры «ғылымға» келіп жүгінеді. Сонда ғылым бұл үшеуінің сөзін тыңдап болып, айтыпты: – Сен үшеуіңнің басынды қоспақ – менің ісім, – депті. Бірақ билеуші, әмірші жүрек болса жарайды. Ақыл, сенің қырың көп, жүрек сенің ол көп қырыңа жүрмейді: жақсылық айтқанына жаны-діні құмар болады. Көнбек түгіл қуанады. Жаманшылық айтқанына ермейді. Ермек түгіл жиреніп, үйден қуып шығарады. Қайрат, сенің қаруың көп, күшің мол, сенің де еркіңе жібермейді. Орынды іске күшінді аятпайды. Орынсыз жерге қолыңды босатпайды. Осы үшеуің басынды қос, бәрін жүрекке билет, – депті. Осы үшеуің бір кісідей менің айтқанымдай табыссаңдар, табанының топырағы көзге сүртерлік қасиетті адам сол. Үшеуің ала болсаң, мен «Жүректі» жақтадым. Құдайшылық сонда, қалпыңды сақта, құдай тағала қалпыңа әрдайым қарайды» – деген қорытындыға келеді. Бір қызығы «он жетінші» қара сөз бен «Әсемпаз болма әрнеге» өлеңіндегі ақыл, қайрат, әділет, шафқат (жүрек) секілді басты ұғымдардың барлығы да Жүсіп Баласағұнның «Құтты білігіндегі» (1039 ж.) «жауанмәрттілік» (ақыл) деп аталатын төрт түрлі кейіпкерге балама ретінде суреттелетінін байқауға болады [4]. Қазақ ағартушыларының бірі Абайды шығармаларында кемел адам сипатына тән нәрсе – нұрлы ақыл, жарым адам сипатына – суық ақыл сай келеді. Нұрлы ақыл әділетсіз іске аяқ баса алмайды. Суық ақыл әділетті белден басып, ардан түсіп, өз пайдасы үшін зиянды іске көз жұмып бара береді – деп қарастырылған. «Қараңғы қазақ елінің көгіне өрмелеп шығып күн болуды» аңсаған әрі ақын, әрі ағартушы-педагог С.Торайғыров адамның әділ, адал кемел адам болуы тәрбиеге байланысты, өмірдің өзгертуші, адам мінезін қалыптастырушы ұлы күш саналы тәрбиеде деп түйіндейді. XX ғасырдың алғашқы ширегінде ғұмыр кешіп, тәлім-тәрбие саласында ойлы пікірлер айтқан зиялылардың бірі – Ғұмар Қарашев. Оның адамгершілік, ел бірлігі туралы толғаныстары өз алдына бір төбе. Ғ.Қарашевтің пікірінше, жақсылық екі түрге бөлінеді: «Мұның бірі – заттық, екіншісі – моральдық, имандылық». Заттық жақсылық мұқтаж адамдарға мал беру, ішкізіп-жегізу, киіндіру... Моральдық жақсылық - әр адамның мұқтаж болған уақытында ғылым мен ағарту және тәрбиелеуге қажетті өтеу... Автор жақсылықтың қай түрін болса да қоғам өмірінен бөлек қарамайды. С.Көбеевтің 1912 жылы жарық көрген «Үлгілі бала» атты басылымында қазақтың бай ауыз әдебиетінен сұрыпталып алынған материалдар ерекше назар аудартады. Бұл жөнінде автор: «Хрестоматияны

кұрастырғанда негізгі ойлаған мақсатым, көздеген нысанам – жас ұрпақты өнер-білімген, әділеттілікке, адамгершілікке үйрету еді», - деп жазады [5]. Философ, шежіреші, өз бетімен ғылым-білім биігіне жоғары көтерілген ғұлама Ш.Құдайбердиевтің жастарға ұсынған адамгершілік жолы – адамдық пен ғылымды меңгеру. Осы екі жол кісіні қиындықтан құтқарады, надандықтан арылтады, адамгершілік қасиеттерге баулиды. Адалдық пен адамдықты борышым деп сана, дүниедегі не сұмдықтың бәрі араны ашылған қу нәпсіден, тойымсыздықтан туады деген терең тұжырым жасайды. Қазақ ағартушыларының қай шығармаларын алып қарасақ та барлығы жастарды нағыз кемел толық адам болуға тәрбиелейді. Қазақ ағартушыларының шығармаларының тәрбиелік мәні шексіз де, шетсіз терең дүние. Оны тұтастай алғанда жас ұрпақ үшін ғана емес, адам өмірінің барлық кезеңдері үшін мәнді, азаматтық тұлғаның рухани қуатының қайнар көзі іспеттес.

Кемел адам тұлғасы қалыптастыруда адам бойында мынадай қасиеттердің:

- қайырымдылыққа,
- кішіпейілдікке,
- ізеттілікке,
- мейірімділікке,
- имандылыққа,
- парасаттылыққа,
- рақымдылыққа,
- жолдастыққа,
- адалдыққа,
- қанағатшылдыққа,
- шыншылдыққа,
- әділеттілікке,
- патриоттыққа,
- ұқыптылыққа,
- жауапкершілікке,
- ынтымақастыққа,
- өзара сыйластыққа,
- еңбексүйгіштікке т.б. үлкен рөл атқаратындығын ерекше көрсетеді.

Халықтың өзімен бірге жасасып, өмір сынынан екшеленіп өткен, ата-бабадан мирас болған шығармалар арқылы болашақ ұрпақтың кемел тұлғасын қалыптастыра аламыз.

Жоғарыда көрсетілген пікірлерді қортындылай келе біздің ойымызша кемел адам :

- өзіндік баға беруге қабілетті;
- өзіндік танымға ие;
- өзінше пікір жүргізу мен топшылауға қабілетті;
- өзіндік реттеуге бейім;
- өзіндік дамуға ұқыпты;
- өзінің бар мүмкіндіктерін іске асыруға ұмтылатын;
- өз шешімі мен табандылығына ие, жауапкершілік пен белсенділікті бойына дарытқан тұлға деп тұжырымдаймыз.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Н.Ә. Назарбаев. «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты // Егемен Қазақстан, 14 желтоқсан, 2012.№ 106 (28143) -6-7 б.
2. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. Т.5. Алматы, 1980.
3. Құнанбаев А. Қара сөздері.- Алматы, 1993.
4. Төлеубекова Р. Бала тәрбиесіндегі халықтық педагогика.- Алматы, 1994.
5. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика Алматы, 2002.

4th International Congress On Social Sciences, China To Adriatic

info@iksad.org www.iksad.org | March 12-14, 2017
www.iksadkongre.org Gaziantep / TURKEY

*Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology,
Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines*

ICSSCA-IV

ҚАЗАҚ МЕКТЕБІНІҢ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ ЖҮЙЕСІ

Қоңырбаева Сараш

Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің қауымд. профессоры, п.ғ.к.,
Алматы, Қазақстан pedsheberlik@mail.ru

Айтжанова Роза

Е.Букетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінің доценті, п.ғ.к.,
Қарағанды, Қазақстан rozaaitzhanova@mail.ru

Ералиева Толқын

Т.Жүргенов атындағы Қазақ Ұлттық өнер академиясы Қазақстан тарихы және әлеуметтік
ғылымдар кафедрасының аға оқытушысы Алматы, Қазақстан eralieva.tolkin@mail.ru

Бұл күнде дамудың алдыңғы қатарында боламыз деп айта беретін межемізді айқындайтын жаһандану процесінің өзіндік қатерлері бар екендігі жасырын емес. Соның бастысы – ұлтты жоғалтпау. Жер бетіндегі адамзат баласының өз туыстығына, мекен етуіне, бірлесіп шаруашылық, еңбек етулеріне сай топ-топ, қауым-қауым болып өмір сүріп, замананың тарихи даму кезеңдерінен соң, тілі, өмір салты, сенімі, қорғанатын жаулары ортақ ұлттар мен ұлыстарға, рулар мен аталастарға бөлінгендігін қисынды түсінікке сай қабылдаймыз. Адамзатқа түскен кітаптарда да бұл жөнінде пікірлер бар. «Әй, Адам баласы! Күмәнсіз сендерді бір ер, бір әйел ретінде жараттық, сондай-ақ бір-бірінді тануларың үшін сендерді ұлттар, ұлыстар қылдық». Түрлі діндердің ғасырлар бойы жинаған мол жасампаздық тәжірибесін пайдаланып, Құран сөзін бітімгершілік пен келісімнің пәрменді құралы ретінде пайдалануымыз керек.

ҰЛТ – бабалар тарихынан үзілместей тек тартқан, рухани үндестігі бар, кескін-кейпі мен әдет-дағдыларына дейінгі ұқсастығы саналы қалыптасқан, мәдениеті мен тілі, өсіп-өркендер нақты мекені бар адамдардың қауымдастығы.

«Тіршілік тезіне төтеп бере алмай жер бетінен ұлт ретінде жойылып кеткен елдер қаншама. Біз өзгенің қателігінен, өткеннің тағылымынан сабақ ала білуіміз керек. Ол сабақтың түйіні біреу ғана, ол - МӘҢГІЛІК ЕЛ», - деді Елбасы.

Осы жолдауда атап көрсетілген ұлттық идея біздің ұлттық идеологиямызға негіз болуы тиіс. Бұрын ұлтқа қатысты орындалмай жатқан мәселелердің бәрін ұлттық идеяның жоқтығынан деп ойлаушы едік. Енді халқымыз үшін, ұрпағымыз үшін, болашағымыз үшін жалтақтайтын мәселеге негіз болардай «Мәңгілік ел» идеясын тірек етеміз.

Демек, ұлттық тәрбиеде басшылыққа алардай қандай мемлекеттік құжаттар бар?

“Интеллектуалды ұлт – 2020” ұлттық бағдарламасы

«Мәңгілік ел» – ұлттық идеясы

«Ұлы дала елі» – балама атау идеясы

Қазіргі кезеңде әлемнің әр түкпірінде өткір қойыла бастаған ең өзекті жайдың бірі – осы ұлттық тәрбие мәселесі болып отыр. Ол жайдан-жай емес, әрине. Ұлттық тәрбиенің ең маңызды тұсы – адамды ойлануға, жауапкершілік алуға үйретуі. Себебі, әрбір жеке адам, ең алдымен, өзінің белгілі бір ұлттың мүшесі екенін іштей терең сезініп, санада сілкініс жасауы керек екенін, содан кейін барып, жалпыадамзаттық қоғамға лайық орнын белгілеу қажеттігін

сіңіруі болса керек. Бұл жерде негізгі әңгіме арқауы мемлекетшілдік, ұлттық сана, ұлттық ұстаным, ұлттық мүдде туралы болып отыр. Өйткені, біздің төлтума бітімімізді, қайталанбас ұлттық болмысымызды, ұлттық ойлау машығымызды, қала берді ұлттық кейпімізді сақтап қалу бәрінен маңызды.

Ұлттық тәрбие туралы идея бүгінгі күн талабы мен өмірлік қажеттіліктен туындап отыр. Қазақ елінің әлемдік кеңістікте өз жолын таңдауы – әрбір қазақтың емін-еркін өмір сүруінің кепілі. Ол сөзсіз ұрпақтар қамы деген ұғыммен үндеседі.

Халық педагогикасы, қазақ этнопедагогика ұлттық тәрбиесі тақырыбы аясында көптеген ғылыми еңбектер қорғалып, монографиялар мен оқулық-оқу құралдары шықты. Қ.Жарықбаев, С.Қалиев, Ә.Табылдыев, С.А.Ұзақбаева, К.Ж.Қожахметова, Қ.Бөлеев, С.Ғаббасов, Р.Дүйсембінова, т.б. ғалымдарды атап айтуымызға болады.

Ұлттық тәрбиеге негіз болатын – ұлттық құндылықтар. Бұл жөнінде дала ойшылдарынан бастап, би-шешен, жырауларымыз, ақын-жазушыларымыз да тәрбие мектебіне дидактикалық материал болатын идеяларын шығармаларында айтып отырды. Мұқағали Мақатаевтың «Үш бақытым», Мұхтар Шахановтың «Төрт ана», Мұхтар Арынның «Бес анық» сияқты дамыта келіп, жасалған ғылыми тұжырым.

1. Ұлттың басты құндылықтары – жері, халқы, тілі, тарихы.
2. Ұлттық нышандары – Ту, Герб, Гимн.
3. Ұлттық мәдениеті – өнер түрлері, салт-дәстүрі, ерекшеліктері және т.б.
4. Дала ойшылдары мен қазақ зиялыларының өнегелі іс-әрекеттері мен сөздері, т.б.

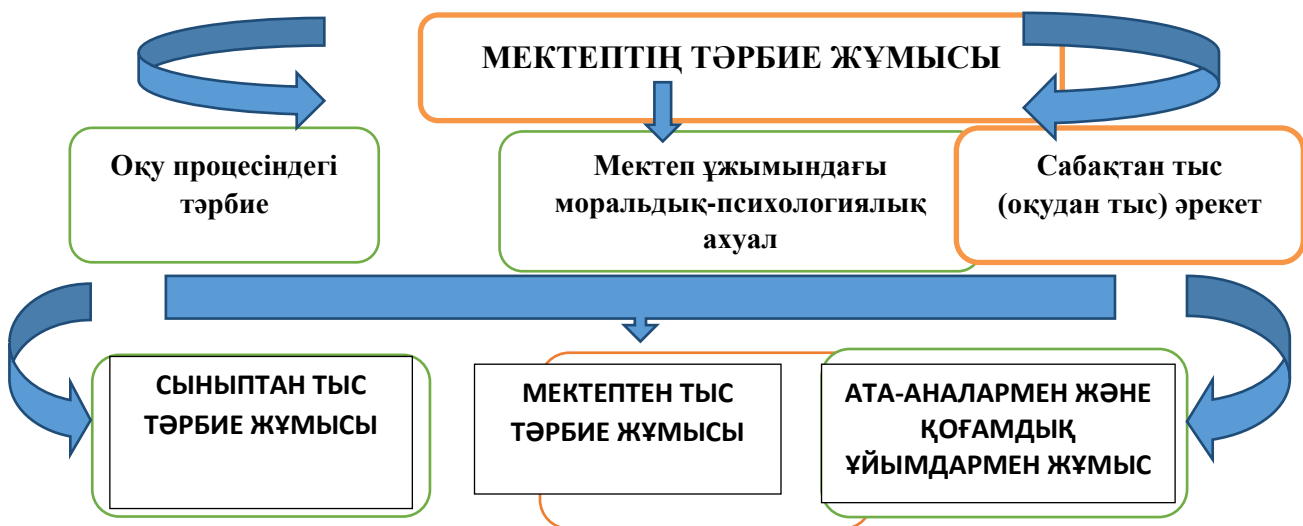
жатады.

1-кесте. Ұлттық құндылықтар жүйесі.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР	ТІЛ	Қарым-қатынас, байланыс, дискурс, т.б.
	ДІН	Сенім, наным, құран, хадис, шарифат, неке, ахлақ, фиһқ, ақида, сиар, т.б.
	ДҮЛ	Тұрмыс, салт-дәстүр, әдет-ғұрып, ырым-тыйым, т.б.
	ТАРИХ	Отанға қатысты: оқиғалар, көтерілістер, төңкерістер, замана ағымымен даму, т.б.
	ҚҰҚЫҚ	Заң, ереже, жарғы, мұрагерлік, мирасқорлық, т.б.
	ӨНЕР	Сөз өнері, саз өнері, қол өнері, сәулет өнері, бейнелеу, кескін, т.б.
	АҒАРТУ	Тәрбие, әлеуметтендіру, білім, ғылым.

Тәрбие жұмысы — бұл жеке тұлғаның неғұрлым толық дамуына бағытталған ересектер мен балалардың тіршілік әрекетін ұйымдастыруға бағытталған мақсатты іс-әрекет.

Мектептің тәрбие жұмысын жүйе ретінде өзара байланысқан блоктар түрінде көрсеткенде, төмендегіше көрініс береді (1-сурет):

1-сурет. Мектептің тәрбие жұмысының құрылымы

Қазақ мектептеріндегі тәрбие жұмысы, аты айтып тұрғандай өзіндік ұлттық ерекшелігімен, жаңашылдығымен айшықталуы керек. Яғни, қазақ мектебіндегі оқу-тәрбие үдерісіндегі жаңашылдық:

- білім беру мазмұнындағы ұлттық құндылық;
- оқу-тәрбие үдерісінде; әдістерінде; технологиясында; оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыруда; шағын жинақты мектептің басқару жүйесінде көрініс табуы керек.
- Оқытудың сабақтан тыс шығармашылық түрі арқылы: пән апталығы, түрлі байқаулар, зияткерлік олимпиадалар, турнирлер, марафондар. экскурсия және т. б.
- Клубтық және үйірмелік іс-әрекеттер арқылы: ұлттық сана қалыптастыру орталықтары, ұлттық драмалық-музыка үйірмелері, ұлттық дүниетаным қалыптастыратын үйірмелер;
- Кітапханаларға, мұражай, театрларға, көрмелерге жүйелі және үзбей бару арқылы жүзеге асады.

1. Сынып ішінде жүргізілетін тәрбие жұмыстары.
2. Сыныптан тыс уақытта жүргізілетін тәрбие жұмыстары: а) клуб, үйірмелерде жүргізілетін тәрбие жұмыстары; ә) сынып аралық тәрбие жұмысы болып екіге бөлінеді.
3. Қоршаған ортаға ізгілік қарым-қатынасын және жеке тұлғаның адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру.
4. Жеке тұлғаның бойындағы адамгершілік негіздерді қалыптастыруда адамгершілік сезім, адамгершілік сана, ерік, ойлау қабілетін жетілдіру болып табылады.
5. Жеке тұлғаның ішкі қажеттілігі бойынша өзін-өзі жетілдіруді қалыптастыру.

Сыныптың тәрбие жүйесі

Сыныптың тәрбие жүйесі – бұл сыныптағы оқушылардың әрекеті мен дамуына жағымды, қолайлы жағдай қалыптастыратын, ықпал ететін өзара қарым-қатынастар мен тәсілдердің кешені.

Тәрбие жүйесі не үшін қажет?

Тәрбие жүйесін қолдану тәрбие үдерісінің мақсатқа сәйкес, басқарылатын, нәтижелі, тиімді болып қалыптасуына әсерін тигізеді. Тәрбие үдерісінің рөлі білім беру жүйесі үшін өте маңызды.

2-сурет. Тәрбие жүйесінің кешенділігі

Тәрбие жүйесін құруда ескерілетін жайттар:

- оқушылардың қызығушылығы, қабілеті, қажеттілігі ;
- педагогикалық ұжымның мүмкіндігі (мектеп қандай әрекет түрлерін ұйымдастыра алады), шығармашылық әлеуеті (потенциалы);
- кез-келген ата-ананың білім мен тәрбиенің нәтижесіне мүдделілігі болуы.

Тәрбиенің негізгі педагогикалық ұстанымдары:

1. Сынып ұжымының жалпы тіршілік әрекетін қамтамасыз ететін міндеттерді шешуде сынып жетекші мен оқушылардың біріккен серіктестігі.
2. Тұлғаның жеке-дара маңызды қасиеттерін тәрбиелеу: патриотизм, ұлтжандылық, жауапкершілік, қарым-қатынас мәдениеті, адамгершілік .
3. Рухани, жан-тәнімен жұмыс істеу, адамгершілікті қалыпты жағдай ретінде қабылдау .
4. Оқушыларды мәңгілік басым (жалпыадамзаттық) құндылықтарға бағыттау. Олар: Отан, отбасы, адам, білім, еңбек, мәдениет, бейбітшілік, табиғат, адамгершілік, ақиқат, сұлулық т.б.

Ұлттық тәрбие жүйесінің негізгі қағидалары:

- әр балаға көңіл бөлу;
- ұлттың, қоғамның қажетіне сай басымдылықтарды пайдалану;
- көпшілік қатыса алатын қоғамдық тәрбиені орнату;
- ұлттық тәрбие беретін тәрбие субъектілерін тарту;
- ата-аналардың ұлттық тәрбие үйренетін университетін ұйымдастыру;
- ұлттық мәдени орталықтарын, этноауыл құру;
- ана тілде сөйлеу, салт-дәстүрді сақтау, имандылық тәрбиесіне көңіл бөлу, т.б.

Тәрбие жүйесінің аса маңызды, айқындалған 5 компоненті:

3-сурет. Тәрбие жүйесінің маңызды компоненттері

1. жеке дара-топтық; (жеке ерекшелігі, ата-тегі, шежіресі, әулеті, ауылы, т.б.)

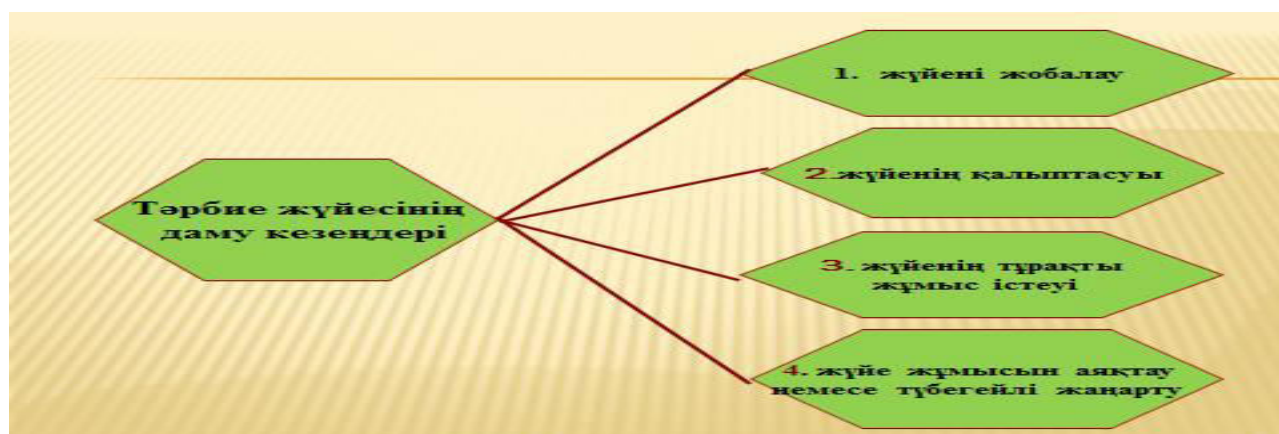
2. құндылық-бағдарлы (ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие бағдарламалары, ата мектебі, әже мектебі, әкелер мектебі, клубтар, ұлттық өнерге арналған үйірмелер, ұлттық спорт секциялары, ата кәсіпке қатысты)

3. атқарымдық-әрекеттік: жеке оқушы, сынып, мектеп ұжымы мен отбасы, әлеуметтік орта, аулалық клуб, елді мекен әкімшілігі

4. кеңістіктік-уақытты (білім беру кеңістігіндегі тәрбиенің кезеңдермен даму мүмкіндігі, әр оқушының тәрбиелік мүмкіндігі мен топтың, сыныптың, ұжым тәрбие жұмыстарының жүйелі және уақытқа бағынуы, жоспарлау: перспективалық, стратегиялық, т.б.)

5. диагностикалық-нәтижелілік (Ұлттық тәрбие беру жүйесінің нәтижелік көрсеткіштері; нәтижесін анықтаудың әдісі мен тәсілдері)

Тәрбие жүйесінің қалыптасып, дамуында келесі 4 кезеңді атауға болады:

4-сурет. Тәрбие жүйесінің даму кезеңдері

1-кезең – **жүйені жобалау** (бұл кезеңде сынып оқушыларының қызығушылығын, қабілетін, мінез-құлқын, т.б ерекшеліктерін зерттеу жұмысы атқарылады);

2 кезең – **жүйенің қалыптасуы** (бұл кезеңде оқушылардың өзара қарым-қатынастарының қалыптасып, ұжымдық бірлікті сезінуіне бағытталған бірлескен әрекеттерге ерекші мән беріледі, сыныптың жеке дәстүрлері қалыптасады.);

3 кезең – **жүйенің тұрақты жұмыс істеуі** (өзіндік бастаманы, өз бетімен әрекет етуді дамыту, қабілеттерінің дамуына қолайлы орта қалыптастырылады);

4 кезең – **жүйе жұмысын аяқтау немесе қайта жаңарту** (бұл жерде екі бағыт болуы мүмкін: бірі сыныптағы ең үздік әрекеттің, әдістің барлық мектептің игілігіне айналуы; екіншісі – жаңа әдіс, әрекет, тәсілдерді табу арқылы сынып тіршілік-әрекетін жаңарту).

Тәрбие мақсаты: Жан-жақты үйлесімді дамыған, әлеуметтік бағытталған, дұрыс шешім қабылдай алатын тұлғаны (ұлт субъектісін) тәрбиелеу

Өртүрлі жастағы мектеп оқушылары үшін басты әлеуметтік құзыреттілік негізіндегі тәрбие мақсаттары төмендегі кесте бойынша ұрастырылған.

2-кесте. Оқушылардың әлеуметтік құзыреттіліктері

Әлеуметтік құзыреттіліктер	1-4 сынып	5-7 сынып	8-9 сынып	10-11 сынып
Танымдық	Қызығушылық, құмарлықты дамыту	Танымдық қызығушылық, ықыласын дамыту	Танымдық белсенділікті дамыту	Танымдық белсенділікті қалыптастыру

Қоғамдық	Мектеп пен отбасына сыйластықты дамыту	Адамдарға сыйластықты, кадрлеуді дамыту	Қоғам мен билікке құрметті дамыту	Азаматтық ұстанымын қалыптастыру
Еңбек	Еңбекке қызығушылық дамыту	Еңбексүйгіштік дамыту	Еңбекке қажеттілікті дамыту	Кәсіби өз орнын табуға дайын болу қабілетін қалыптастыру
Экологиялық	Табиғатқа ұқыпты қарауды дамыту	Экологиялық сауаттылықты дамыту	Экологиялық мәдениеттілікті дамыту	Табиғи қажеттілікті, мұқтаждықты шешуді қалыптастыру
Көркемдік	Сұлулық сезімін дамыту, баулу	Көркемдік талғамды дамыту	Көркемдік мәдениеттілікті дамыту	Ақиқатқа, болмысқа көркемдік қарым-қатынасты қалыптастыру
Жеке-дара	«Мен - адаммын» ұғымын дамыту	«Мен - тұлғамын» ұғымын дамыту	Өзін-өзі және өзара сыйластықты дамыту	Жеке дара және дүниеге көзқарасын қалыптастыру арқылы өз болмысын анықтау және өзін-өзі тәрбиелеу.

Мектептің тәрбие жүйесі мемлекеттік тәрбие бағдарламалары мен басты құжаттарын негізге ала отырып жасалған арнайы тәрбие тұжырымдамасымен жүзеге асады да білім беру мекемесіне қатысты, ықпалды арнайы ұйымдар мен ұжымдар, жекелеген бастамашыл топтар жұмылдырылады. Демек, жүйешелердің негізінде жүйе құралып, белгілі мақсатта құрылым бойынша жұмыс жасайды.

3-кесте. Ұлттық тәрбие жүйесінің маңызды құрамы:

ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ ЖҮЙЕСІ		
(Ақсақалдар алқасы)		
ӘКІМШІЛІК	МЕКТЕП ҰЖЫМЫ	Б А Қ
Қоғамдық тәрбие	Арнайы тәрбие	Әлемдік тәрбие
Отбасы тәрбиесі	Мектептің тәрбие жүйесі	Телеарналар
Ата педагогикасы	Сыныптағы тәрбие жүйесі	Газет-журналдар
Әже педагогикасы	Ұжымдық	Ғаламтор
Әке тәрбиесі	Топтық	Әлеуметтік желілер
Ана тәрбиесі	ұжымдық	Ұялы телефон қосымшалары
Кішіге үлкен тәрбиесі		Еркіндік тәрбиесі

Ұлттық тәрбие жүйесін тиімді жүзеге асыру шарттары:

- Тәрбие тұжырымдамасы мен тәрбие бағдарламаларының аясында мектептің мүмкіндігіне сай тәрбие жұмыстарын жүргізетін өзара байланысты жүйе құру;
- Ұлттық құндылықтарға негізделген авторлық бағдарламаларды тәрбие жұмыстарында басшылыққа алу.
- Ұлттық тәрбие беру мүмкіндігі бар тәрбие субъектілерін мектепке (кеңесшілікке, ақылдастар алқасына, клуб, мектеп, секция, үйірме жүргізуге) тарту;
- Отбасында ұлттық тәрбие берілуі үшін ата-аналар университеттері арқылы білім беруді ұйымдастыру;

- Жергілікті жердің ұрпақ тәрбиесіне ықпал етер мүмкіндігін ескере отырып, тәрбие жұмыстарын (еңбек жұмыстарына көмектестіру, экскурсия ұйымдастыру, кен орындарымен байланыс, ата кәсіпті насихаттау) жоспарлау;
- Әрекет пен шаралардың жүйелілігі үшін барлық мүмкіндіктерді ескеру;
- Жеке оқушының қабілеті мен тұлғалық ерекшеліктерін мақсатты, жүйелі, үздіксіз дамыту;
- Тәрбиелік шараларды: ұлттық және мемлекеттік мерекелер, жергілікті кәсіби меркелерді тойлаудың дәстүрлілігін сақтау;
- Жоспарлау, қолданылатын әдіс-тәсілдерінің әртүрлілігі, өткізу, насихаттау, нәтижесін бақылау мен бағалау, салыстыру.

КӘСІБИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ДУАЛЬДІ ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ

Сманова А.А.

Абай атындағы ҚазҰПУ Алматы қаласы Қазақстан alua_87.87@mail.ru

Қазіргі таңда әлемдік өркениетте білім мен ғылымды инновациялау мен модернизациялау экономикалық дамудың басты бағытына айналды. Осыған орай, елімізде кәсіптік-техникалық білім беру саласына, әлемді тәжірибиеде зор жетістікке жетіп отырған жаңашыл *дуальді оқыту* жүйесі енгізілді. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаев «Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» атты Қазақстан халқына үндеуінде: «Біздің жастар елеспен өмір сүрмеуге тиіс. Оларға Қазақстаннан тыс жерде жұмақ жоқ. Жастарымыз туған Қазақстанда еңбек етіп, өз әлеуеттерін жүзеге асырулары қажет: тұтастай білім беру жүйесін жаңғырту; оқу-тәрбие үдерісін бүгінгі күн талаптарына сай оңтайландыру; дуальді кәсіби білім беруді дамыту мәселелерін кешенді түрде шешу міндеттері жүзеге асырылуы тиіс» деп дуальді оқыту жүйесінің маңыздылығын көрсетті.[1]. Демек, дуальді оқыту маңыздылығы – еңбек қоғамында бәсекеге қабілетті, кәсіби құзыретті, өзі ісін жетік білетін кәсіби маман даярлау. Дуальді оқыту өз мәнінде, білім беру мекемесі мен өндірісте қатар білім алуды білдіреді. Білім беру теория мен тәжірибенің өзара байланыс қағидасына негізделеді. Яғни, дуальді оқыту – маман даярлауда бизнестің, білім алушының және мемлекеттің мүдделерін біріктіруге бағытталған кәсіби білім берудің әлемдегі тиімді жүйесі. Қазірде бұл жүйе 60 елде жұмыс істеп, өз нәтижесін беруде. Оған дәлел осы жүйе бойынша маман дайындауға ден қойған Алманияның Рейнланд-Пфальц аймағында жұмыссыздық деңгейі бар болғаны 3%-ды құрап отыр. Ал, Германияда бұл көрсеткіш 7,8%-дың деңгейін көрсеткен. Бүгінде Германиядағы 25 жасқа дейінгі жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі 7%- болса, бұл көрсеткіш Грекияда 45, Испанияда 43, Францияда 30, Италияда 28%-ды құрайды. Осы елдермен қатар, дамыған Ұлыбритания, АҚШ, Оңтүстік Корея, Қытай елдерінде дуальді оқыту жүйесі сәтті жүзеге асып келеді. Дуальді оқытуда білім алушылар уақытының үштен екі бөлігінде еңбек ете жүріп, өндірістен қол үзбей оқиды, тек уақытының үшінші бөлігін теориялық оқуға, білімді ұйымдастыруға арнайды. Яғни, теорияны өндіріспен ұштастыра оқыту жүйесін қалыптастырады. «Дуализм», «дуалды», «дуалдылық», «дуалисті» терминдері бір абстрактілі жалпы әдіснамалық ұғымды білдіреді (лат. тілінен dualis- сыңар жақты) және білімнің әртүрлі салаларында кеңінен қолданылады. Философиялық категория ретінде онтологиялық аспектке дуализм мазмұндық жағынан мынадай түсінікті білдіреді, яғни материалдық және рухани субстанции (материямен рух, материалды және идеалды) тең құқылы болып табылады. «Дуализм» терминін осы мағынада XVIII ғасырда неміс философы Х. Вольфом енгізген, дегенмен бұл философиялық ілімнің негізін қалаушысы әрі ірі өкілі Декарт – «жаңа философия» мен жаңа ғылымның көшбасшысы болды [2]. Педагогика саласында «дуальді жүйе» түсінігі алғаш рет ФРГ 1960 жж. ортасында кәсіптік оқытуды ұйымдастырудың жаңа формасының атауы ретінде қолданылды. Халықтық педагогикада еңбек тәрбиесімен егіз ұштасқан кәсіп игеру, өз ісінің шебері атану үшін ерте жастан ұстазға, шеберге үйренуге балаларын беріп оқыту дәстүрі болған. Өмірге қажетті кәсіп түрлеріне орай ер балалар мен қыз балаларға еңбек тәрбиесіне баули отырып, кәсіп үйреткен. Бұл жүйе кейін бірқатар неміс тілді мемлекеттерде кеңінен

таралды (Австрия, Швейцария) [3]. Бұл жүйе екі түрлі оқу-өндірістік ортадан тұрады: жеке меншік кәсіпорын мен мемлекеттік кәсіптік мектеп. Олар ортақ мақсат аясында – оқушыларды кәсіпке баулуға өзара бірлесіп әрекет етеді.

Кәсіпорынның оқу-өндірістік ортасы мыналарды қамтиды:

Білімалушыларға арналған жұмыс орны жартылай еңбек ақы төленуі;

Оқу шеберханасы немесе лабораториясы;

Өндіріс-ішілік оқыту;

Кәсіптік мектептің оқу-өндірістік ортасы мыналарды қамтиды:

Оқу сыныбы;

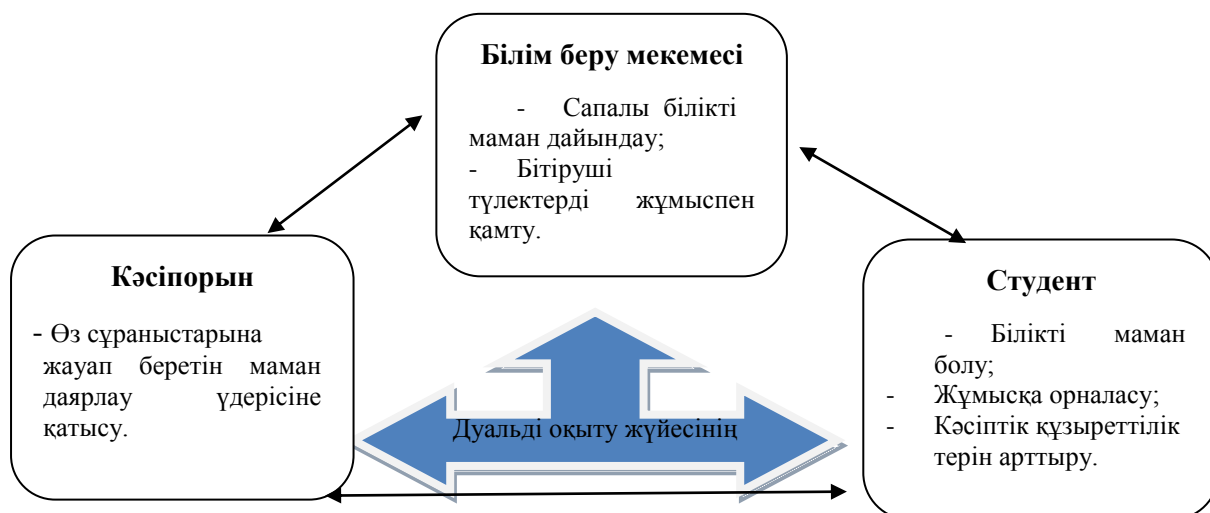
Шеберхана немесе лаборатория[4].

Сондықтанда дуальді жүйе негізінде оқыту білім алушылардың кәсіби біліктері мен дағдыларын, іскерліктерін тікелей жұмыс орнында меңгеріп, жан-жақты кәсіби дамуына мүмкіндік беріп, түрлі жүйелердің-білім, ғылым, өндірістің-өзара байланысы мен әсерін, енгізілу тәжірибесін қамтамасыз ету арқылы кәсіптік білім беру жүйесінің сапасын арттырады.

Дуальді оқыту үдерісі барысында білімалушылар тікелей шынайы еңбек ортасына барады, оларға кәсіпорын тарапынан берілген еңбек операцияларын орындауы барысында көзқарастары, еңбекке деген құлшыныстары, кәсібіне деген қызығушылықтары арта түседі. Әрине іс-тәжірибе барысында осы үдеріске де қатысады, алайда теориялық білімі мен іс-тәжірибелік машық, дағдыларын қатар игерудің тиімділігі жоғары екендігін көрсетіп отыр[5].

Демек, білім алушылар теория мен тәжірибені ұштастыру арқылы қазіргі заманғы талаптарға сай техника мен технологияларды меңгеріп, танымдық белсенділіктері артып, кәсіптік іскерлігі мен дағдылары қалыптасады. Тәжірибе барысында әрбір білім алушы психологиялық жағынан ортаға бейімделіп, жұмысқа деген жауапкершілігі артып, ұжыммен араласа алады. Сонымен қатар, жұмыс жағдайын кездесетін жағдаяттардың шешімін тауып, өзін болашақ маман ретінде сезінеді. Білім алушыларға тәжірибеден өту барысында өзі білім деңгейін көрсету арқылы сол жерде жұмысқа орналасуға мол мүмкіндік туады.

Оқу үдерісінде дуальді жүйе бойынша жұмыс жасауда «білім беру мекемесі –кәсіпорын–студент» атты 3-жақты шарт жасалады, ол жерде оқу үдерісі кестесі (колледждегі теория сабақтары, практикалық сабақтар, кәсіпорында практикадан өту), нақты әр студентке кәсіпорыннан тәлімгер мамандар (инженерлер) бекітіледі, оқу мерзімі, оқу ақылары және т. б. көрсетіледі. Дуальді оқыту жүйесінің құрылымы мынадай схема арқылы жүзеге асырылады.

Демек, кәсіби білім беру жүйесіндегі дуальді оқытуды енгізудің ерекшелігі:

- ❖ Біріншіден, бітіруші түлектердің жұмысқа орналасу көрсеткіші жоғары болады, себебі оқу барысында өндіріспен тығыз байланыста болған оқушы жұмыс берушінің барлық талаптарын игеріп, меңгерген жұмысшы маман болады.
- ❖ Екіншіден, жақсы, білімді, болашақ жұмысшы маман психологиялық жағынан жаңа ортаға бейімделген дайын маман болып шығады. Өндірісте өздігінен шешім қабылдай алады. Теория мен тәжірибені меңгеріп, бекітілген жұмысқа деген жауапкершілік сезімі жоғарылайды. Өндірісте болғандықтан ұжыммен жұмыс жүргізеді және өндірістегі жұмыстарға бейімделеді.
- ❖ Үшіншіден, «тәжірибеден теорияға» принципімен жұмыс жүреді, оқушы теориялық, яғни текстпен айтудан гөрі, өндірістегі жағдаяттарға сәйкес жұмыс жүргізеді.
- ❖ Төртіншіден, жұмыс берушінің оқушыға берген бағасы дайындалған маманның біліктілігімен байқалады. Алғашқы күннен бастап, ұзақ өндірісте жұмысшы болған оқушы, өзінің білім мен ынтасын көрсетеді.
- ❖ Бесіншіден, оқытушы тек қана теорияны ғана меңгермей, өндірістегі соңғы жаңалықтарды біліп, заманауи талаптарды меңгереді.
- ❖ Алтыншы, бюджеттік шығын азаяды, себебі оқуға кеткен шығынның біраз бөлігі өндірісте болғандықтан оқушы күнделікті көріп, игереді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

Назарбаев Н.Ә. «Қазақстанның әлеуметтік жаңартылуы: Жалпыға ортақ еңбек қоғамына қарай 20 қадам» // Егемен Қазақстан, 10 шілде, 2012.

Романов С.П. «Развитие дуальной системы инженерно-педагогического образования в высшем учебном заведении» Диссертация на соискание учебной степени д.п.н. Нижний Новгород 2008.

Федотова Г.А. Развитие дуальной формы профессионального образования: (опыт ФРГ и России). Диссертация на соискание учебной степени д.п.н. Москва 2002.

Deissinger T. Dual System // International Encyclopedia of Education 2010

Zholdasbekova S., Nurzhanbaeva Zh. The importance of introduction of a dual system of education in formation of future specialists the work values. International conference of industrial technologies and engineering. Shymkent, Kazakhstan (ICITE) October 30-31, 2014.

АКТЕРЛІК ӨНЕРДЕГІ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Хожамбердиев О.Қ.

Ғылыми жетекші Қазақстан театр қайраткерлері Одағының мүшесі

Сақтағанова А.Қ.

2-курс магистранты

Т.Жүргенов атындағы

Қазақ ұлттық өнер академиясы, makha_63@mail.ru

Сөз өнері жайлы топшылаушылардың туу тарихын, жалпы өнерге тән қасиет хақындағы қағидалардың қалыптасу тарихын әдебиет пен өнер зерттеуші ғалымдар б.э.б. VI ғасырдан, яғни Пифагор тұсынан бері қарай тұтастыра жүйелеп жүр. Дұрысында адам баласының көркемдік талғамының алғашқы белгілері грек өркениетінен ондаған ғасыр бұрын, Ніл мен Нигер, Хуанхэ мен Янцзы, Инд пен Ганг, Тигр мен Евфрат жағалауларын мекендеген көне халықтардың рухани өмірі мен өнерінен пайда болған. Өнер мен эстетика мәселелерін өзінше байыптаған көне дүние ойшылдарының бірі - Сократтың шәкірті Платон (б.э.б. 427-347 жж.). Сөз өнері жайлы Платон философиясы сын көзбен қарауды қажет етеді. Платонның әдемілік жайлы идеалистік көзқарастарын қатал сынға алып, өзінің тың және терең эстетикалық толғамдарын қалыптастырған ұлы ойшыл Аристотель (б.э.б. 384-322 жж.) еңбегінің бүкіл дүниежүзілік әдебиет пен өнер тарихында теңдесі жоқ.

Аристотельдің «Поэтикасы» - өнер туралы тұңғыш философиялық-эстетикалық трактат. Аристотель еңбегінің ең құнды жері тарихта тұңғыш рет дұрыс және дәл эстетикалық принцип ұсынып, өнердің қоғамдық маңызын анықтап ашуында деп білу керек. Аристотель поэтиканы сол әдеби творчествоның, яки сөз өнерінің өзі деп түсінген. Демек, Аристотельдің «Поэтикасы»-өнер туралы ойлар [1]. Сөз өнерінің заңдылықтарын, ұлттық сипаты мен ерекшеліктерін тереңдеп ашу, поэзия тілінің бейнелеу құралдарын, тәсілдерін жіктеп топтастыру, өлең құрылысын, өлшем, шумақ, ұйқас өзгешеліктерін айқындай түсу және өлеңдегі түр, тіл ерекшеліктерін тарихи-әдеби процеске тығыз байланысты зерттеу зерттеушілердің М.Әуезовтың, С.Мұқановтың, Ғ.Мүсіреповтың, С.Кеңесбаевтың, Ә.Марғұланның, Қ.Жұмалиевтің, Е.Ысмайыловтың, З.Қабдоловтың және т.б. назарын аударып келгені белгілі. Поэзия - сөз өнері, көркемдік шеберліктің теңдесі жоқ озық үлгісі. К.С.Станиславский: «Сөзің салмақты, үндемегенің әдемі болсын», - деген екен. Поэзиядағы, өлең жырлардағы бейнелі, өрнекті сөздер эстетикалық сезімнен, образды, бейнелі ойдан, дүниені ақынша, суреткерше қабылдаудан туады. Поэзияда адам өмірі, мінезі, іс-әрекеті, кескін-келбеті бейнеленгенде оның сан алуан дара, дербес өзгешеліктерін толық сақтаған және сол адам өскен ортаның, дәуірдің сырларын танытатын типтік қасиеттері бар жанды тұлға жасалып шығады. Сөз шеберінің құдыретті өнерінің туындысы болған осындай көркем бейне бойына жан бітіріп, қан жүргізіп қойғандай, бетінің нұры, көзінің жанары сәуле беріп, жүрегінің соғуы, тыныс-демі-бәрі сезіліп тұрғандай әсер қалдырады. Поэзияда не нәрсенің болсын дараланып, жекеленіп көзге түсетін ерекшеліктері өмір құбылыстарының, адамның мінез-әрекетінің елеулі сырларын, маңызды жақтарын, ішкі қасиеттерін танытатын, аңғартатын болғандықтан алынады. Өлең тілінің көп ерекшеліктері поэзияның ең негізгі, басты қасиеттерінен өрбиді, яғни олар поэзияға бірден-бір тән дүниені эстетикалық, ақындық

сезіммен қабылдау өзгешелігіне сәйкес қалыптасады. Өлең тілі, оның сөз кестесі, жалпы поэзия, әдебиет сияқты халықтың өмірімен біте қайнасып жатады. Поэзияда ғасырлар бойы шындалып, әбден екшелген осындай сөз нұсқаларындағы ұлттық сипат-белгі олардың халық тарихындағы, өмір тұрмысындағы елеулі жайлармен, халықтың өте маңызды эстетикалық түсінік-ұғымдарымен терең қабысып жатқандығына байланысты екені даусыз [2].

Сөз мәдениетінің басты сапалық қасиеттері бар. Сөз мәдениетінің басты сапалық қасиеттеріне мыналарды жатқызуға болады: сөздің тазалығы, сөздің анықтығы, сөздің көркемдігі. Сөздің тазалығы дегеніміз - сөйлеуші өз сөзінде ұлттық тілдің табиғи таза болмыс табиғатын сақтап сөйлеуі болып табылады. Сөз сапаларына қарама-қарсы құбылыстар бүгінде тіліміздің де, мәдениетіміздің де тынысын тарылтып, ұлттық тілдің қадір-қасиетін, көркемдік сипатын жоғалтып жатады. Бұл ауызша және жазбаша сөйлеу мәдениетімізге зиянын тигізеді. Сөздің анықтығы дегеніміз- тыңдаушыға түсінікті сөз мазмұны. Сөз анық, түсінікті болу үшін айтушының тыңдаушыға жіберген ақпараты туралы толық мәліметі болу керек. Айтушы ойының екіұштылығы, көпмағыналы сөздерді жиі қолдануы сөз мазмұнын қиындатқандықтан сөздің анықтығы сақталмайды. Ол үшін ақпарат беруші сөзіне нақты, дәл мағына беретін тілдік бірліктерді тандап, іріктеп, сұрыптап қолдануы керек. Мысалы, айтушының сөзіндегі бірнеше мағына беретін тілдік бірліктер тыңдаушының түсінігіне қиындық келтіреді. Сөздің анықтығы адам ойының логикалық түсініктілігіне де тікелей қатысты. Бірақ, анық түсінікті ой миға әр уақытта келе бермейді. Қазіргі заман-ақпарат ғасыры. Ақпараттың дамуы, ғылымның параметрлік масштабының көптігі, жаһандану үрдісінің қарқындылығы т.б. факторлар адам ойының анықтығына, сөзге айналу қызметіне түрлі қиындықтар тудырып жатады.

Сөздің көркемдігі. Көркем өнер жазу, сөйлеу тәжірибесінде адам сөзінің көркемдік қуаты қабылдаушыға әр түрлі ықпал етеді. Сөздің көркемдік сипаты қабылдаушының тілдік санасына бірдей ықпал етпейді. Сөздің көркемдігі қабылдаушыға когнитивті-ассоциациялық, эстетика-стилистикалық қызмет атқарады. Сөздің көркемдікке құрылған мәні адам санасында ерекше стилистикалық әсер тудырады. Адам сөзінің көркемдік мәні ұлттық тілдің байлығын ұтымды, шебер қолдана білуінде. Сөздің көркемдігі – коммуникативті актіде «тыңдаушыға әсер ететін» образды сөздер топтамасы. Айтушының сөзіндегі көркемдік қасиеттің көп болуы коммуникативтік актіге қатысушылардың прагматикалық мақсатының сәтті орындалуына ықпал етеді. Сөздің көркемдігі безендіруші стилистикада қарастырылады. Қазіргі сөз өте ауқымды, диапазоны кең. Қоғамдағы түрлі өзгерістер сөз мәнінің, мазмұнының, ақпараттың құндылығының барынша мәнді, әсерлі болуын талап етеді. Сондықтан кез келген сөйлеу қызметінің барысында сөйлеуші сөзінің көркемдік мәнін сапалы ұйымдастыруға күш салады. Троп түрлері ғана көркемдік қуат танытпайды, басқа да лексикалық, фонетика-интонациялық тілдік таңбалар да эстетикалық-стилистикалық бояуға ие болады. Сөз байлығы - ұлттық тілдің байлығы, қанатты сөздер, мақал-мәтелдер, халықтың бай ауыз әдебиеті. Мағжан «Базар жырау» атты мақаласында халық ауыз әдебиетінің байлығын жинауға атсалысқан Базар жырау туралы айтып қана қоймайды. Ауыз әдебиетінің бай қазынасын төкпей-шашпай жинаған Базарды мақтамас бұрын, осы ауыз әдебиетінің шашылып-төгіліп, нәрін жоғалтып алмау деген күрсінісін жасырмайды. Мағжан қазақ сөзінің тазалығы үшін күресті, ұлттық тілдің, бейнелі сөз бедерінің айшықты бояуларының жоғалғанын айтып қана қойған жоқ, ұлттық тіл байлығының молдығын, көркемдігін, теңіздей тұңғыық, мәнді сөздерден айрылғанын айта отырып, осындай рухани қазынаның барын ардақтап, ұлт санасында қалдыру үшін күрескер болғанын айғақтайды. Қазіргі уақытта «Сөз мәдениеті» тілдегі көптеген қызықты теориялық және практикалық сипаттамаға ие бола алады. Сөз мәдениетінің теориялық және қолданбалы сипаттамасын, жеке, белгілі компоненттер арқылы саралауға болады. Олардың басты компоненттеріне мыналар жатады: тілдік норма, тілдік норманың қалыптасуы, сөйлеу тіліндегі стилистикалық мүмкіндіктер, сөйлеу мәдениеті және тіл саясаты, сөйлеу мәдениеті - көп тілділік, жеке тұлға сөзінің

мәдениеті мен жалпы ұлттық қазақ сөзінің мәдениеті, әдеби тіл және әдеби тілден тысқары сөз қорлары т.б. Сөз мәдениеті – тек теориялық пән емес, тәжірибелік мәні зор ғылым саласы. Сөз мәдениетінің практикалық аспектілеріне мыналарды жатқызуға болады. Сөз мәдениетін оқытудың әдістемесі, түрлі орфоэпиялық сөздіктер, сөз мәдениеті туралы жинақ, нұсқау әдебиеттері, ұлттық әдеби тіл нормасын, ұлттық өз мәдениетін насихаттау т.б. Сөз мәдениетіне қатысты көп тараған зерттеулер бар, ондай зерттеулер қазақ тіл білімінде біршама қарастырылып келеді. Сол әдістердің бірі- сөз және тіл фактілерін жинап, содан соң теориялық және практикалық қорытынды шығару. «Сөз мәдениетіне» қатысты көп тараған әдістердің бірі- анкета толтыру. Кейде сөз мәдениетіне қатысты статистикалық әдіс те қолданылып жүр. Мысалы, «Абай сөздігінің жиілігі» т.б. атауға болады. «Сөйлеу мәдениеті» жеке пән ретінде тез, шапшаң, қарқынды даму үстінде. «Сөз мәдениетінің» белгілі ғылыми теориясы анықталуда, зерттеу тарамдары тереңдеп әрі ғылыми-терминологиялық аппараты толық қалыптасып жатыр. Сөз мәдениетіне қатысты жаңа кешенді зерттеулер жасалуда. Сөйлеу мәдениетінің басты критерийлеріне тілдік нормалар жатады. Орфоэпиялық норма тілдік сөйлемдерді дұрыс дыбыстау, лексикалық сөзді таңдап, талғаммен айту. Талғаммен айту үшін сөз таңдау мүмкіншілігі болу керек, айтушының сөздік қорына әрі қазақ тілінің бай мұрасын қаншалықты меңгергеніне тікелей байланысты. Синтаксистік норма дегеніміз- сөйлемді дұрыс құрау, оның өзіне тән компоненттерін көркем байланыстыру, қарапайым әрі әсерлі жеткізе білу болса, онда әсерлі жеткізу үшін әсем тілдік сөйленім дағдысын қалыптастыру қажет. Сөз мәдениетінің жаңа кезеңі басталды. Сөз мәдениетінің жаңа кезеңіне функционалды стилистика, сөз жанрларының жіктелуі мен коммуникативті сапа, коммуникативтік норма, сөзді тиімді қолдану қағидаларымен байланысты зерттеу нысаны ілікті. Сондықтан сөз мәдениетінің жаңа кезеңдеріне тек тілдік нормалар ғана жатпайды. Тілдік, коммуникативтік, этикалық нормалардың жиынтығы сөйлеуші кім, қабылдаушы кім, қандай ортада сөйлеп тұр, ортаның мәдени дәрежесі қай деңгейде деген мәселелер де сөйлеу мәдениетіне үлкен жауапкершілікпен қарауды талап етеді. Сөйлеу мәдениеті ойдың дәлдігі, сөздің анықтығы, тазалығы, көңіл күйге әсер ететін шынайылығы (ол қарапайым сөзден немесе бейнелі образды сөздерден құрылуына қарамастан), көркемдігі тілдің маңызды қасиеттерін саралауды талап етеді. Сөз мәдениетін қалыптастыруға қажетті лингвистикалық орталықтар болуы шарт. Олардың қатарына лингвистикалық болжау орталығы жатады.

Сөйлеу мәдениеті шаршы топ алдында мәдениетті сөйлеу, оның алғышарттарын, әдіс-тәсілін танып-білу, озық үлгілерін меңгерудің жолдарын іздеу, нақты қасиеттерінің сыр-сипатын анықтап, оны зерделеп, ұғыну мен сөз мәдениетіне қатысты үгіт-насихат жұмыстары, оқу құралдары, түрлі сөздік анықтағыштар сияқты мәселелермен тығыз байланысты. Еліміздің егемендік алуы мен қазақ тілінің статус алуы мемлекеттің бір-бірінен бөлінбес бөлшегінің негізгі алғышарттары болып табылады. Қазақ тілін ғылым тілі, ресми тіл жасау, сөз мәдениетін көтеру ұлттық мүдде-санаға апарарды. Қазақ ұлтының ұлттық мүдде талабының бірі - қазақ ұлттық сөз мәдениетін мемлекет ішінде толық қалыптастыру мен сөз мәдениеті дамыған елдердің қатарына жеткізу мақсатында әлеуметтік көзқарасты қалыптастыру бүгінгі ғылым мен қоғамның басты міндеті. Осы мақсат-міндеттерді жүзеге асыру үшін мына мәселелер орындалуы шарт:

Сөз мәдениеті- ұлт мәдениетінің басты көрсеткіші, сөз мәдениеті мемлекеттік іс-шаралардың жиі қолға алатын саласына айналуы керек, мемлекеттік тіл саясаты тұрғысынан реттеліп отырылуы тиіс; Сөз мәдениетіне әлеуметтік көзқарасты қалыптастыру, сөз мәдениетін әлеуметтік ғылымдардың, ұлттық мәдениеттің ең басты тірегі ретінде бағалау; Сөз мәдениетін қоғамдық ғылымдардың барлық саласында оқыту, қазақ сөз мәдениетінің талаптарына жеткізу; Сөз мәдениетін ұлт мәдениетімен бірге жаппай уағыздау, насихаттау ұстанымын бекіту; Сөз мәдениетін толық таразылау үшін лингвистикалық болжау орталықтарын ашу; Сөз мәдениетінің бір саласы- сөз экологиясын мектеп бағдарламаларына

енгізу; Сөз мәдениетінің бір саласы ретінде лингвистикалық сараптама,лингвоэкология,сөз экологиясын ЖОО-да оқыту [3].

Тіл мәдениетінің қайнар көзі- сахна тілі. Сахна тілі- адамның жүрек сезімін шертетін, оны кез-келген жағдайда, қуанышта да, қайғыда да тәрбиелей алатын, үйрететін тіл. Сахна тілінің басты мақсаты- рөлді орындау барысында сөйлеуге машықтандыру, әрбір сөз мәнін түсініп, табиғатын тануға баулу; драмалық шығармаларды іріктеу, кейіпкер образын аша түсетін штрихтарға талдау жасау, ондағы әр сөзге мән беру, оның орындауын, сахналық үлгісін жасау, тілдік сөз қорын байыту, мәнерін жетілдіру.

Салауатты әрі мәдениетті адамдар үшін дұрыс сөйлеп, сауатты жазу қандай міндет болса, сөздерді дұрыс айту да актерлар үшін сондай шарт. Сөйлеу техникасы көбінесе өз дауысын меңгеруіне байланысты. Ал өз дауысын меңгеруі оның тынысына, сөйлеу мүшелерінің қызметіне интонацияға, сөйлеу шапшаңдығына, паузаға, дикцияға байланысты болады. Сөйлеу техникасын жете меңгерген актер драматург туындысының қасиетін, асыл құнарын тап басып жеткізуді қамтамасыз ете алады. Дикция, тыныс, дауыс, орфоэпия, ауызекі сөздің логикалық-интонациялық заңдылықтары, міне осының бәрі-сөйлеу шеберлігінің маңызды да қажетті қырлары [4]. Қорыта айтқанда, сахнадағы кейіпкер бейнесінде жүрген актер өз рөлінің ерекшелігіне қарай сөйлейді. Егер сөздерді бұрып сөйлеу, кекештену, асығып, сөздің соңғы дыбыстарын айтпай қалу өз рөлімен байланысты болса, мұндай сөйлеу актердің дарындылығына, образды сомдаудағы шеберлігіне ерекше көмегін тигізеді. Яғни, сөйлеу мәдениеті мен сөйлеу техникасын қатар меңгеру қажет. Актерлік өнердегі сөз мәдениетіне, сөйлеу техникасына байланысты мәселелер ауқымы кең, әрі сан алуан.Актердің сөйлеу техникасын жете меңгеруі кейіпкердің жан-дүниесін, бастан кешкендерін кемел, көркем түрде көрерменге жеткізуіне көмектеседі. Сондықтан актер сөзді, сөз құдыретін өздері ғана ұғынып, бағалап қоймай, оны көрерменге, тыңдаушының зердесіне жеткізе білуі керек.

Пайдаланған әдебиеттер:

Қабдолов З. Сөз өнері.-Алматы, «Санат», 2007.-360б.

Ахметов З. Өлең сөздің теориясы. Мектеп баспасы, Алматы, 1973

Әлкебаева Д. Сөз мәдениеті. Оқу құралы.-Алматы: Қазақ университеті, 2011.-196 б.

Тұранқұлова Д. Сахна тілі. Жоғары оқу орындары театр өнері факультеттерінің студенттеріне арналған оқу құралы.-Алматы, «Білім» баспасы, 1998.-208б.

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ АҚПАРАТТЫҚ - КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

The Value of Information and Communication Technology in The System Of Education

Сманов А.А

аға оқытушы, Нархоз университетінің экономикалық колледжі,

Садыкова Д.А

ж. ғ. м., аға оқытушы Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті

Алматы қаласы, damelia_71@mail.ru

АҢДАТПА

Мақалада ақпарат, ақпараттық технология, ақпараттық-коммуникациялық технология сөздеріне анықтама беріледі. Елімізде білім беру саласында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгерген мамандарға деген сұраныстардың артуы, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланып қолданудың маңызы жайлы айтылды. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар адам іс-әрекетінің барлық салаларына енуімен қоса, біздің күнделікті өміріміздің ажырамас бөлігі болып табылатындығы, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар құралдарын пайдалану әртүрлі ақпараттың түрлерімен жұмыс істеу үдерісін тездететіндігі және жеңілдететіндігі қарастырылған. Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму бағдарламасында ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қарқынды дамуы және бейімделуі экономикалық көрсеткіштерге ғана емес, адамдардың өмір сүру салтына да әсер етіп, қоғамды жаңғыртудың маңызды факторы болатыны жайында сөз болған [1]. Бұл стратегиядан ақпараттық-коммуникациялық технологияларды дамытудың қазіргі кездегі Қазақстанның экономика, ғылым мен білім салаларына және еліміздің азаматтарының өмірі үшін маңыздылығын байқаймыз. Қоғамның ақпараттық сипатқа ие болуы еліміздің ғаламдық ақпараттық үдерістерге ілесуін жеделдетуде. Қазіргі уақытта кез келген іс-әрекетте жоғары сапаға жету, адамның ұтқыр болып, өз бетінше жылдам ықпалды шешім қабылдай алуы ақпараттық технологияларды меңгермей жүзеге асыру мүмкін емес. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар уақытты үнемдеп, білімдік ақпарат алуы жеңілдетеді, қашықтықтан білім алу мүмкіндігін туғызады. Осыған орай, адам әрекеттерінің барлық аймақтарындағы ақпараттық білімдерді пайдалану қарқынды жүруде. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар әлемдік экономиканы дамытудың қозғаушы күші болып табылады. Ақпарат дәуірінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және ақпараттық инфрақұрылым жаңа бизнес-үлгілерді, тауарлар мен қызметтерді, жаңа ашылулар мен өнертабыстарды дайындауға ықпал жасайды, жалпы экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыра отыра мемлекеттің дамуын қайта құрудың ғылыми-технологиялық кілті болып табылады [2]. Қазақстан Республикасының ірі бәсекеге қабілетті мемлекеттердің қатарына кіруге қатысты мақсаттары елде білімге негізделген жаңа экономиканы қалыптастыру бойынша үлкен күш жұмсауды талап етеді. Осындай талаптың жүзеге асуы тек ақпараттық-коммуникациялық технологияларды дамыту және енгізу арқылы мүмкін болатындығы сөзсіз.

Осыған байланысты еліміздің алдында ақпараттық-коммуникациялық технологияларды тұтынудың және қолданудың өсу қарқынын елеулі арттыру және елдің бәсекеге қабілеттілігін ұзақ мерзімді қамтамасыз ету мақсатында ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың білім беру жүйесіне енгізуді жеделдету міндеті тұр. Қазіргі таңда аралас, яғни дәстүрлі және электрондық оқыту тәжірибеден өткізілуде. Халықаралық зерттеулерге сәйкес (Watson, John, 2008) болашақта аралас оқу түрі орта білім беру саласында басымдыққа ие болады деп күтілуде, - деп А.Қ.Мошқалов өз еңбегінде айтып кеткен.

«Ақпараттық технология» термині ғылымда XX ғасырдың 40-50 жылдары пайда болып, Америкада XX ғасырдың басында дидактиктер «оқуға арналған медиа», «оқыту машиналары», «оқытуды автоматты түрде басқару» сияқты ұғымдармен байланыста болды [2].

Ақпараттық технологиялар – ақпаратты пайдалану үдерісін жеңілдетуге арналған әдістер мен бағдарламалық-техникалық құралдар жиынтығы, ақпаратты алу, түрлендіру, жіберу, сақтау және пайдалану әдістері мен құралдары. Сондай-ақ, ақпараттық технологиялар деп микропроцессорлық және есептеуіш техниканың, сондай-ақ, ақпаратты жинау, жасау, қорға жинақтау, сақтау, талдау және жіберу жұмыстарын қамтамасыз ететін ақпарат алмасудың заманауи құралдары мен жүйелері негізінде қызмет ететін бағдарламалық-құрылғылық құралдар мен кондырғыларды айтамыз.

Ақпараттық технологиялардың пайда болуы мынадай жетістіктерге байланысты: ақпаратты жинақтаудың жаңа құралдарының пайда болуы, байланыс құралдарының дамуы, компьютердің көмегімен ақпаратты лезде жасап шығару мүмкіндігі. Ақпаратқа нақты анықтама беру ғылымдағы күрделі мәселенің бірі болып келеді. Кибернетикалық тұрғыда ақпарат деп деректер, мәлімет, хабар туралы бастапқы хабарлау ұғынылады. Кибернетика ақпарат ұғымын адам сөзі мен коммуникацияның басқа да формалары аясынан шығарып, кез келген түрдегі мақсатты түрде бағытталған жүйелермен байланыстырады. Ақпарат үш түрлі формада көрінеді:

- биологиялық (биоток, генетикалық механизм байланыстары);
- машиналық (электр тізбегіндегі сигналдар);
- әлеуметтік (қоғамдық жүйедегі білім «қозғалысы»).

Жасанды интеллектіге байланысты түсіндірме сөздікте ақпаратты нақты деректер мен олардың арасындағы байланыс туралы білім жиыны деп, екіншіден есептеу техникасында берілген келісім арқылы белгілі бір деректер қорына ғана қатысты, ЭЕМ-ге енгізілетін, оның жадында сақталатын, өңделетін әрі пайдаланушыларға берілетін мазмұн екеніне акцент жасалады.

Ақпараттық технология – белгілі бір міндеттерді орындау бойынша әрекет сызбасы және оның техникамен қамтылуы. Интернет желісінде және компьютерде жұмысты жеңілдету үшін пайдаланылады. Ақпаратты тарату, өзгерту, сақтау, жинақтау үшін құрал ретінде қолданылады [3].

Ақпараттық-коммуникациялық технология – белгілі бір күткен нәтижені алу үшін ақпаратты қолдану, тапсыру, сақтау, өңдеу, автоматтандырылатын әдістер, амалдар, құралдар жиынтығын көрсететін информатиканың ғылыми аясындағы қолданбалы бөлігі [4].

Білімді ақпараттандыру – Интернетке қосылумен, электрондық оқулықпен мектепті компьютерлермен жабдықтауымен ғана шектелмейтін көпдеңгейлі күрделі үдерісі. Қазіргі таңда техникалық құралдарды қолданудың мазмұндық жағын қарастыру және дамыту қажет. Техникамен қамту ақпараттандыру үдерісінде маңызды іс болып табылады [4].

Ақпараттық қоғамның әр адамы осы салада құзыретті болуы дәлелдеуді қажет етпейді деп

санаймыз. Демек, білім беру жүйесінде білімді ақпараттандырудың мемлекеттік маңызы бар мәселе болуы заңдылық. Оның ішінде осы сала үшін мамандар дайындаудың өзектілігі артады. Бұл бағытта елімізде ізденістер жасалып, бірқатар зерттеулер жүргізілді.

Ақпараттық технологиялар – білім алуды дұрыс ұйымдастыру құралдары. Компьютер – ақпараттық технологиялардың негізгі құралы болып табылады, ол білім алудың әртүрлі формаларында қолданылады. Ақпараттық технологияларды оқыту үдерісінде қолдану үшін білім алушы мен оқытушының арасында белсенді әрекет қажет. Ол үшін: өзара әрекет, бірлескен әрекет, өзара түсінушілік, өзіндік бақылау әрекеттері қажет. Ақпараттық технологиялардың қолдану тиімділігі ақпараттарды іріктеу, талдау, салыстыру, өңдеу және іс-тәжірибеде қолдану әрекеттерінен көрінеді. Тұлғаның өзіндік дамуына ақпараттық технологиялардың әсер ету мүмкіндіктері мол. Сонымен, білімді ақпараттандырудың негізгі бағыты ХХІ ғасырдың талаптарына сәйкес қоғамды дамытудың жоғары, тиімді технологияларына сүйенген жаңа білім мазмұнына көшу болып табылса, оқыту үдерісінде ақпараттық-коммуникациялық технологияны пайдалану білім беруші және білім алушы субъектілердің қарым-қатынасының бұрынғы қалыптасқан жүйесін, олардың іс-әрекеттерінің мазмұнын, құрылымын елеулі өзгерістерге ұшыратады. Қалыпты білім беру жүйесінде «білім беруші – білім алушы – оқулық» түрінде құрылған үш жақты байланыс бұзылып, «білім беруші – білім алушы – компьютер» жүйесі пайда болды. Мұндай жүйеде білім беру оқу-тәрбие үдерісінде компьютерді қолдану оқытушының білімі мен біліктілігіне, ақпараттық құзіреттілігіне қойылатын талаптарды қайта қарап, жүйелеуді және жетілдіруді алдыңғы қатарға шығарады. Қорыта келе, ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың келешек ұрпақтың жан-жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашатын педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы аса мол. Жедел дамып отырған ғылыми-техникалық прогресс қоғам өмірінің барлық салаларын ақпараттандырудың ғаламдық процесінің негізіне айналды. Ақпараттық технологиялық дамуға және оның қарқынына экономиканың жағдайы, адамдардың тұрмыс деңгейі, ұлттық қауіпсіздік, бүкіл дүниежүзілік қауымдастықтағы мемлекеттің рөлі тәуелді болады. Тұтас дүние қалыптастыру мен қоғамдастықтар, жеке адам мен бүкіл дүниежүзілік қоғамдастықтың өмір сүруі үшін жаңа жағдайларды қамтамасыз етуде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар маңызды рөл атқарады. Білім беру саласында электрондық байланыс жүйелерінде ақпарат алмасу интернет, электрондық пошта, телеконференция, телекоммуникациялық жүйелер арқылы іске асырылуы керек.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың 2050 жылғы стратегиясы // Астана, 2012.
2. Ахметова Г.К., Мұхамбетжанова С.Т., Толықбаева Ғ.Н. Педагогтардың АКТ-ны қолдану арқылы құзырлығын қалыптастыру бойынша портфолио // Алматы, 2012,-30 б.
3. Мулдабекова К.Т. Ақпараттық технологиялар арқылы болашақ мамандардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру // Алматы, 2014, -161 б.
4. Амирова А.С. Ғылым мен бастауыш білімнің қазіргі мәселелері // Алматы, 2015, - 390 б.